

Domoljub

Beri danes:

"Knez Kotelj"

na str. 14

Cena L 0.50

V Ljubljani 23. julija 1941-XIX

Čelo 54 • Štev. 30

Družina na zdravi podlagi

Družina je osnovna celica naroda. Italijanska vlada je to resnico na zelo lep način uresničila v svoji zakonodaji. To nad vse važno vprašanje je rešila pod dvema vidikoma. Najprej priznava, da ima italijanski narod pravilen pojem o krščanskem zakonu vsejan že v svoji duši, drugič pa je to vprašanje rešeno tudi s konkordatom med katoliško Cerkvijo in italijansko državo.

V novem zakoniku se imenuje družina temelj in počelo rasti in moči naroda. Italijanska zakonodaja torej priznava v polnem obsegu pravilno pojmovanje družine v narodnem življenju, dasi ne zanikava pomembnosti, ki jo ima v državi poedinec in njegove koristi. Družinskega življenja ne pojmuje tako, kakor da bi pravice in dolžnosti posameznih družinskih članov potekale iz državne volje, saj je družina starejša od države ter ima po naravnem pravu svoje lastno počelo in svoje lastne naloge, ki se nanašajo na tostransko in onostransko življenje. Dolžnost in delavnost staršev in njih otrok sta usmerjeni na družinsko življenje in tvorijo zase zaokrožen sistem, ki sicer presega pravice in dolžnosti posameznikov, a vendarle so njim končno le v korist. Poedinec mora svoje osebnosti podrediti koristim svoje družine. Korist od tega ima le družina, ki postane s tem krepkejša. Krepka in zdrava družina je najboljša vzgoja k disciplini, od česar ima zopet narodna skupnost največje koristi.

V italijanskem zakoniku je torej družina zamišljena kakor osnovna celica družbe, v kateri so posamezni člani dolžni sodelovati in prispevati k skupnemu cilju. Ta cilj se ne tiče le obeh zakoncev, temveč vseh družinskih članov in na splošno tudi države.

Temelj družine je zakon, zakonska vez, ki mora imeti dve lastnosti: enotnost in nerazvezljivost.

Zakon more biti razvezan samo tedaj, če se naknadno ugotovi, da je bil prav za prav neveljaven. Tedaj morejo cerkvene in državne oblasti proglašiti neveljavnost zakona. Toda to so zelo redki primeri. V takem primeru se zakonu uradno izjavi, da zakonska vez v resnici ni bila veljavna. Toda čim je zakon veljaven sklenjen, potem je po italijanskem zakoniku nerazvezljiv in ga more razvezati samo smrt. Pač pa se iz posebnih razlogov dovoli zakoncem, če smeta živeti vsakehi. Tehnost takih razlogov pa mora presoditi sodna oblast.

Iz enotnosti zakona potekajo po italijanskem zakoniku dvojne dolžnosti. Najprej so to dolžnosti, ki potekajo iz dolžnega medsebojnega sodelovanja in vzajemnega podpiranja, potem pa dolžnosti, ki potekajo iz družabne ureditve. Iz samega zakona imata zakonca dolžnost skupnega bivanja, zvestobe in medsebojne pomoči. Iz družabne ureditve pa poteka za moža dolžnost, je glava družine, za ženo pa gotove državljanske dolžnosti, kakor da nosi njegovo ime in da ga spremlja povsod, kjer on misli, da je primerno osnovati družinsko skupnost. Mož mora varovati ženo, imeti jo pri sebi in jo po svojih možnostih vzdrževati, v primeru potrebe pa mora k skupnemu vzdrževanju po svojih sposobnostih prispevati tudi žena.

Ako imata zakonca otroke, je njuna dolžnost, da jih vzgajata in poučujeta. Otroci pa so dolžni, da so jima pokorni in po svoje prispevajo k družinskemu blagostanju.

Kakor vidimo, je postavila talijanska zakonodaja zakon in družino na resnično zdravo podlago. Ob tej uredbi se je ustavilo tudi glasilo sv. Stolice, »Osservatore Romano« ter se

zelo pohvalno izrazilo o njej. Velika pozornost, ki jo izkazuje družini tako Cerkev kakor država, ponovno dokazuje, kakšno važnost moramo polagati na to temeljno ustanovo tudi mi. Vedno se je poudarjalo, da pomeni zdrava družina toliko kot zdrav narod. Kadar pa začne družina propadati, propada tudi narod. Skrb

italijanske vlade za družino nas dosti jasno seznanja s to resnico. Materializem, ki je žal segel s svojim vplivom tudi k nam, se je najprej začel boriti proti zdravemu družinskemu življenju, ker je vedel, da je tu korenina narodnega zdravlja. Ne bi bilo dovolj, če je samo v zakonu določeno, kakšna mora biti družina in družinsko življenje. Ta določila moramo potem tudi sami izpolnjevati v zavesti, da gre za zdravje naroda.

Dar Visokega komisarja

G. Visoki Komisar je te dni bogato obdaroval ljubljansko univerzitetno knjižnico. So to publikacije Italijanske Akademije, in sicer njeje pridelenega »Narodnega središča za študij Rinascenta« v Firenzi in nekaj del znanega pisatelja Giovannija Papinija, odličnega sodelnika te ustanove. Prejeli smo vse doslej izšle številke revije »La Rinascenta«, ki jo vodi g. Papini, a ureluje Ett. Alodoli, sedaj že v četrtem letniku. Revija je posvečena problemom one velike dobe italijanske zgodovine in kulture, ki sega od Petrarke do Michealanga in ki je dala evropski omiki nov obraz. Od samostojnih spisov, ki jih izdaja gornja ustanova, smo dobili, in sicer v numeriranih eksemplarjih, »Poezije Giuliana da Medicija« (izdal G. Fatini, 1939),

delo »Glasbene slovesnosti v Firenzi medicijske dobe« (izdal F. Ghisi, 1939), »Pisma Cosima I. de Medici« (izdal G. Spini, 1940), po R. Paoliju oskrbljeni prevod velikega H. Woefflinovega dela »Klasična umetnost Rinascenta« (1941), in G. Cammellijevo študijo o bizantinskem učnjaku Manuelu Chrysolarasu, enemu izmed začetnikov humanizma v Italiji (1941). Te publikacije primerno dopolnjuje »Mediciska bibliografija«, ki jo je sestavil S. Camerani (1940). Lepemu daru se pridružuje še G. Papinijeva znana »Zgodovina Kristusa« (Storia di Cristo, 10. izd., 1933) in zbirka esejev »Italia mia« (nova izdaja, 1939), oboje z lastnoročnim podpisom avtorjev.

Oblastne odredbe

Izravnava plač

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino, na podlagi kr. uredb z dne 2. junija 1941-XIX, št. 492, o zamenjavi valute bivše kraljevine Jugoslavije v Ljubljanski pokrajini, na podlagi čl. 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX, št. 291., o ustanovitvi Ljubljanske pokrajine, glede na to, da se je začela zamenjava v italijanske lire dne 19. junija 1941-XIX in ker smatra za potrebno upoštevati, da so se z omenjenim dnem spremenile v italijanske lire plače in drugi prejemki uradnikov in plačevancev bivše kraljevine Jugoslavije, ki službujejo pri raznih državnih uradih Ljubljanske pokrajine, in nameščencev vseh vrst pri upravah raznih javnih ustanov,

odreja:

1. Plače in drugi prejemki uradnikov in plačevancev prejšnjega režima, ki službujejo pri raznih državnih uradih Ljubljanske pokrajine, in nameščencev raznih vrst pri upravah kraljevih ustanov, se morajo likvidirati od dne 19. junija t. l. dalje v razmerju 38 lir za 100 dinarjev.

2. Prejemki, spremenjeni v italijanske lire v zgoraj navedenem razmerju, se morajo izplačati upravičencem dne 1. julija t. l., zaostanki pa, ki gredo prizadetim za razdobje od 19. do 30. junija t. l., se morajo izplačati čimprej, nikakor pa ne pozneje ko 1. avgusta t. l.

Zaščita pred poljskimi in gozdniimi požari

H gašenju so poklicani: 1. lastniki in uživalci poljedelskih in gozdnih kultur; 2. za njih nadzorovanje določeno osebje (poljski, gozdni in lovski čuvaji); 3. organi občin, ki so že po zakonu o mestnih občinah in po zakonu o občinah dolžne skrbeti za javno in imovinsko varnost svojih občanov. Pri gozdnih požarih je dolžnost javljanja raztegnjena na vsakogar, ki ognja ne more sam pogasiti, dolžnost gašenja pa na prebivalstvo občin, v kateri gori, in v danem primeru na prebivalstvo sosednih občin.

Kazni.

V denarju do 500 din ali z zaporom do 10 dni se kaznuje:

1. kdor kuri v gozdu ali v razdalji do 50 m od gozda brez dovolitve pristojnega gozdnega organa, sežiga panje ali klade, kuha ogelje, apno itd.; 2. kdor kuri v gozdu izven odrejenega kraja; 3. kdor najde v gozdu zapuščen ogenj, pa ga ne pogasi ali ne obvesti o tem prvih medpotnih prebivalcev, kdor te prijave ne priobči pristojnemu oblastvu ali lastniku gozda; 4. kdor pusti nepogasen ogenj v gozdu; 5. kdor se pokliče, naj pride gasiti požar v gozdu, pa ne pride in izostanka ne opraviči ali noče požara gasiti ali se ne pokorava naredbam onega organa, ki vodi gašenje požara.

Omejitev avtomobilskega prometa

Prepovedana je vožnja z motornimi vozili v nočnih urah od 23 do 5 jutraj in ob nedeljah in praznikih. Izjemo tvorijo le primeri, kakor zdravniško posredovanje, nujni prevozi bolnikov, ranjencev, kaznjencev itd.

Prav tako je prepovedano prevažati ljudi na vozilih, ki se sicer uporabljajo za blagovne prevoze. Na omenjenih vozilih morejo biti ruzen šoferja je tiste osebe, ki so potrebne za nakladanje ali izkladanje blaga in pa lastnik prevoza. Toda omenjeni se morajo kot takšni izkazati.

Zene in otroci se morejo voziti z osebnimi avtomobili samo, če spremljajo potnika, ki ima posebno dovoljenje za vožnjo.

Vsi avtomobili, pa naj bodo privatni ali javni (taksiji), morajo imeti posebno dovoljenje, ako hočejo iti izven Ljubljanske pokrajine. Ta dovoljenja daje Visoki Komisarjat, toda samo, če je mogoče dokazati nujno delo ali nujen opravke.

Ta naredba pa se ne tiče avtomobilov, ki prevažajo blago, ki lahko vozijo iz Ljubljanske pokrajine brez vsake posebne formalnosti.

Ob tej priliki se priporoča, naj se opuste vožnje v svojevoljne svrhe, ampak le v take namene, ki jih zahtevajo delo ali služba. Tako bo mogoče preprečiti v bodoče še strožje tovrstne odredbe.

Za pravice

malega človeka

V vseh časih je vladala med ljudmi razlika. V vseh časih so bile med narodi nižje in višje plasti, nikoli ni zavladala med ljudmi popolna enakost. Nauk, ki ga oznanja komunizem, da bo namreč z odpravo zasebne lastnine ter s podružabljenjem (socializacijo) vseh proizvodnih sredstev ustvaril med ljudmi popolno enakost, je največja neumnost, ki je mogla kdaj priti iz človeških ust. Človeška narava sama je taka, da ustvarja razlike med enim in drugim; značaj enega stanu je drugačen od drugega, ta poklic različen od onega. Vse to ustvarja med poedinci in potem med različnimi ljudskimi sloji razlike, ki jih ni mogoče izbrisati z različnimi izmislicami. Dokler bodo ljudje na zemlji, bo vladala med njimi neenakost, bodo poleg višjih slojev tudi nižji, poleg bogatejših tudi revnejši.

Nekaj drugega pa je, ko rečemo, da morajo biti pravice vseh ljudi enako zaščitene. Nimajo vsi istih pravic, prav iz razloga, ker ni med ljudmi enakosti, toda pravice vseh ljudi morajo biti enako zaščitene.

Ko govorimo o zaščiti pravic, mislimo predvsem na pravice malega človeka, na zaščito pravic nižjih slojev. Višji sloji imajo namreč sami dovolj moči, da si umejo priboriti svoje lastne pravice. Nižji sloji pa so mnogokrat v nemoči in jim morajo razne ustanove, med njimi predvsem država, priti na pomoč ter jim nuditi svojo oporo v borbi z močnejšimi sloji, ki hočejo mnogokrat šibkejšo sloje izkoriščati.

Zgodovina človeka je po eni strani v resnici borba med višjimi in nižjimi plastmi. Včasih je bila ta borba tako kruta in neusmiljena, da so nižje plasti izgubile skoraj vse pravice in bile zaslužnjene koristim višjih slojev.

Iz starega veka, pred nastopom krščanstva, nam je znano, da je takrat vladalo suženjstvo. Suženj je bil skoraj popolna last gospodarja. Z njim je razpolagal približno tako, kakor se razpolaga z živino. Sužnji so bili silno malo zaščiteni, čeprav so sestavljali mnogokrat (recimo v poganskem Rimu ali v grških Atenah) večino prebivalstva. Krščanstvo je najprej neznosne razmere med suženjstvom omililo, ko je oznanjalo dostojanstvo človeka kot otroka božjega ter suženjstvo končno odpravilo. Delitev

Ze v starem Rimu so se bile hude borbe med plemiči (optimati) in nižjim ljudstvom (plebejci). Borba je bila tako huda, da so se končno plebejci izselili iz mesta. Sele Meneniju Agripu se je posrečilo prepričati jih, da morajo biti v človeški družbi zastopani vsi sloji in vsak sloj ima svojo nalogo, kakor ima svojo nalogo vsak ud pri človeškem telesu. Nekoč, je rekel, so se udje uprli želodcu in so sklenili, da ne bodo več delali, ker tudi on nič ne dela. Roka ne bo več nosila jedi v usta, noge ne bodo več hodile itd. Kaj se je zgodilo? Celo telo je začelo slabeti, in udje so kmalu sprevideli, da tako ne bo šlo dalje. Borba med nižjimi in višjimi sloji je bila potem osrednja nit vse poznejše rimske zgodovine.

Srednjeveški fevdalni red se je kmalu izprevrgel v zatiranje kmeta-tlačana. Kmet je imel le malo pravic, in še teh mu ni nihče ščitil.

Rudarji na delu v rudniku.

Bil je izročen na milost in nemilost svojemu zemljiškemu gospodu. Kmetje so si skušali pomagati na razne načine, vendar tedanjega reda niso mogli spremeniti. O začetku novega veka je postal položaj vedno hujši in kmetje so si mnogokje skušali pomagati z oboroženo silo do svojih naravnih pravic s tako imenovanimi kmečkimi zvezami ali panti. Tudi iz naše slovenske zgodovine poznamo kmečke upore iz 16. stoletja. Ti upori, ki so se povsod neuspešno končali, so imeli vsaj ta dober učinek, da je država začela obračati večjo pozornost nezastitenim nižjim slojem ter jih upoštevati v svoji zakonodaji. Proti koncu 17. stoletja pa je bil kmečki stan že precej zaščiten.

Nastalo pa je takrat novo veliko vprašanje — delavsko vprašanje. V novem veku se je polagoma izoblikoval nov ljudski sloj, ki ga prej nismo poznali: delavstvo. Znano je, da je bilo delavstvo v začetku svojega postanka skoraj popolnoma nezaščiten. Tako zvana liberalna država ga je popolnoma prepuščala samovolji podjetnika, ki ga je izžemal ter imel do njega le toliko obzirnosti, v kolikor mu je delavcu zadoščalo, da je mogel obnoviti svoje delovne

Po težkem in utrudljivem delu gre rudar domov, kjer ga željno čaka družinica.

moči. Nastal je tako zvani kapitalistični red ali kapitalizem.

Kapitalistično gospodarstvo ne pomeni samo po sebi že nekaj slabega. Pomeni namreč, vsaj prvotno, uporabo velikega kapitala (denar, stroji itd.) in tujih delovnih moči. To ni še nič slabega, kakor je vsakemu razvidno. Slabo pa je to, da je ta način gospodarstva začel po večini izkoriščati tujo delovno moč, začel je tlačiti delavstvo, odtegovati mu dolžni zaslužek, skratka, kapital je zavladal nad človekom.

V današnjem pomenu besede je torej kapitalizem res neko zlo, in sicer veliko zlo, ki ga je treba odpraviti ter zaščititi koristi delavskih in nižjih slojev. Pa tudi kmet zelo občuti silno moč kapitala. Ta mu namreč svojevoljno narekuje cene njegovim pridelkom, svojim industrijskim izdelkom pa zopet določa take cene, da jih kmet zelo težko prenese. Za našo dobo je torej značilno to, da je kapital zavladal nad človekom in ga zaslužnil svojim koristim.

Vendar nižji sloji niso ostali sami v borbi proti kapitalu. Za njih pravice je nastopila Cerkev (primerjaj le velika prizadevanja papežev Leona XIII. in Pija XI.), nastopila je tudi drž. oblast. Nastopila pa so tudi razna gibanja, kakor komunizem in socializem, ki so peljala pod lepim videzom in mamljivimi gesli na pot še hujšega zatiranja. Komunizem je oznanjal, da si bo delavstvo le tedaj priborilo svoje pravice, če bo uničilo razred delodajalcev, proglasilo lastnino za skupno ter tako odpravilo družabno (socialno) neenakost.

V resnici pa se bo položaj delavskih in na splošno nižjih slojev le tedaj izboljšal, kadar se bodo koristili vseh članov družbe medsebojno lepo skladale in dopolnjevale. Treba je torej koristiti kapitala in koristiti dela združiti. Moderna in pravilno urejena država to izvaja v tako zvani korporativni ureditvi države. Ta država sloni na organiziranih stanovih, kjer so delodajalci in delojemalci združeni v skupno organizacijo, ki naj ščiti koristi obojih. Danes ni več nobenega dvoma, da je korporativni način državne ureditve najbolj pravilen ter da so v njih koristi nižjih slojev najbolj zaščitene.

Zato je tudi razumljivo, da si skušajo svoje življenje urediti na tej podlagi. To se opaža celo tam, kjer je dozdej najbolj izrazito vladala moč kapitalizma, kakor recimo v Sev. Ameriki.

Vse torej kaže, da bo novi red v evropskih državah slonel na korporativni zamisli. Pravice malega človeka bodo v tem redu na najboljši način zaščitene. Kdor bi se zato ogreval za kakšno drugo rešitev, je dejansko proti koristim malega človeka.

Pšenico žanjejo in beli kruh pripravljajo.

med nižje in višje sloje pa je kljub temu ostala in je dobila v srednjem veku spet novo obliko, ki jo imenujemo z besedo fevdalni sistem in ki je zanj najbolj značilno gospostvo graščakov nad kmečkimi sloji.

JOŽE RAZOR

Nazaj več ne gremo

roman

»Toda Rudi, motiš se! Vera ljubezen očituje in celo pomnožuje. Ti veš, kako so prav za prav nastali najini odnosi. Povedala sem ti tudi, da ne čutiš tiste ljubezni do tebe, o kateri bi lahko dejala, da je ljubezen, ki vodi do zakona. Tvoja ljubezen sem sprejela iz višjih nagibov, zaradi očeta. Prosim te, olajšaj mi to odločitev čim bolj moč. Saj veš, da me tvoji nazori, tvoje obnašanje tolikokrat žalosti. Morda pride celo čas, ko se bo zara plemenjen razmer, morda zaradi kakšnega preobrata pri tebi ali tudi v meni vžgala tudi na moji strani ljubezen. Vem pa, da se ne bo to nikoli zgodilo, dokler spremljajo tebe taki nazori.«

Vagner se je čutil pred Marijo kakor otrok pred starši, kadar je kaj zagrešil. Vsa njegova drakost in posmehljiva narava sta bili v navzočnosti Marije kaj klavni.

»Nazori imajo presneto malo opravka z ljubeznijo. Ti se daš vse preveč voditi od raznih predsodkov, ki ti jih narekuje vera. Saj nimam nič proti tvojemu verovanju. Toda vera je vera, ljubezen pa je ljubezen.«

»Ali misliš, da bi lahko bila srečna, če se ne bom strinjala s teboj v tako važni stvari kot je vera?«

»Mene to nič ne moti. Zame je prav isto, ali je moje dekle katoliško, mohamedansko ali budistično vere. Saj nisem zaljubljen v njeno prepričanje, marveč v njeno lepoto, ali ni res, draga?«

Rudi jo je skušal priviti ob teh besedah k sebi, toda Marija ga je narahlo odrinila.

»Ne, Rudi, pozneje, ko se bova poročila. Bodiva za zdaj samo prijatelja in nič drugega.«

Rudi je vzdihnil. »Marija, ti me ne ljubiš! Kako rad bi, da bi me ti ljubila na enak način, kakor ljubim jaz tebe.«

»Morda bom prišel tisti čas, ko bom lahko rekla: ljubim te. Toda to ni odvisno samo od mene, to je odvisno predvsem od tebe. Danes pa ti tega priznanja ne morem izreči.«

»Vem, zakaj praviš, da je to odvisno predvsem od mene. Toda jaz te zagotavljam, draga, da boš ti kmalu izrekla to priznanje s polnim prepričanjem, čeprav ne bo treba meni kloniti tam, kjer bi ti rada. Mislim namreč, da je ljubezen dovolj močna, da bo premagala vsako oviro med nama.«

Iz mladeničevih oči je v tem trenutku res sijal ogenj velike ljubezni do Marije. Marija je vedela, da jo Rudi ljubi nad vse. Vedela pa je tudi, da zaradi njegovih protiverskih in tudi drugače čudnih nazorov ne more biti z njim srečna. Res je, da ji je mladenič ugajal, saj je bil lep fant. Njegova vitka postava, njegove kakor ogenj žgoče in nekoliko zasajene oči, njegovo visoko in razumno čelo, njegova očarljiva usta, njegova beseda, s katero je znal tako prepričevalno in prikupljivo in tako drzno govoriti, vse to je človeka osvojevalo ter ga ter ga privlačevalo k mlademu inženirju. Toda vendarle je bil med njima prepad le preglbok izkopen. Marija si je tolikokrat priznala, da bi ga mogla ljubiti z najbolj vročo in iskreno ljubeznijo, če bi... če bi bil Rudi enakih nazorov kakor je dr. Grašič. Grašič! Ob tem imenu je Marijo vedno spreletelo globoko čustvo. Velikokrat je že v mislih primerjala oba mlada moža, in ob teh primerjavah se je podoba mladega inženirja vedno bolj umikala in slabela pred svežo sliko mladega zdravnika. Tu je prav za prav popolnoma spoznala, da bi bil nje zakon z Vagnerjem nekaj silno nemogočega, nekaj, na kar se je bala tudi samo za trenutek pomisliti. »Če bi bil Rudi to, kar je dr. Grašič!« si je večkrat dejala. Toda zopet je vedela, da je to skoraj brezupno, pa zopet videla, da so njene misli vedno bolj pogosto pri mladem zdravniku.

Na to je mislila tudi zdaj, ko je z roko v roki šla po že jesensko obarvanem gozdu z Rudijem s polja proti domu. Roka, ki je počivala v njeni roki, se ji je zdela zdaj bolj tuja in hladna. Tisti morda, s katerim se je prej tolažila, ji je zdaj že postal skoraj »neč,

Sicer pa, ali je res mogoče, da jo Rudi ljubi, ko se tako trdovratno brani popustiti tudi najmanjšo stvar od svojih nazorov? Ali je res ljubezen nekaj drugega, in nekaj drugega spet vera?

Ta težka vprašanja so ostajala v duši Pogarčarjeve Marije. Končno, tudi če bo privolila v zakon z mladim inženirjem, bo vendarle slonela ta zveza na neki ljubezni: na ljubezni do očeta, na ljubezni do spoštovanja in do čuta dolžnosti, ki se ji ona prostovoljno žrtvuje. Svoj sklep bo držala: postati hoče žrtev ljubezni do očeta!

Prišla sta že v Rožni dol in Rudi se je poslovil. Njegove misli pa so šle z Marijo.

»Moram te dobiti, ti neukrotljiva stvarca! Dvakrat se motiš, ti kmečka bunka! Motiš se najprej, da bom jaz iz ljubezni do tebe postal klerikalni spreobrnjenec: motiš se pa zlasti še v tem, da bi moja ljubezen segala v zakon! Ti mi boš postala prostovoljno moja ljubica, in ko se te bom naužil, te bom odvrget, kakor se odvzre izžeta limona.«

Na obrazu inženirja Vagnerja je bilo pri tem brati neko mešano čustvo.

Na stanovanju ga je že čakala skupina ljudi iz tovarne. Bili so to navadni delavci, ki pa niso imeli v nobeni organizaciji kakšne vidnejše vloge. Očividno je inženir Vagner vedel že v naprej za njihov prihod, kajti brez kakšnega presenečenja jih je pozdravil ter jim voščil dobrodošlico.

Umaknili so se takoj vsi v Rudijevo delovno sobo ter posedli po stolih.

»Začnimo takoj pri stvari,« je spregovoril Vagner. »Vi dobro veste, da je zadnji čas delo zdravnika Grašiča zavrla razvoj našega gibanja ter grozi celo nevarnost, da se bodo v Rožnem dolu celo med delavskimi vrstami uveljavili naši nasprotniki. Mi moramo uporabiti vsa sredstva, da stremo odporno moč našega nasprotnika ter privedemo naše gibanje do končnega uspeha. Poskusili smo že z nekim sredstvom, ki pa, kakor veste, ni uspelo in ga tudi ne kaže ponoviti. Namen nocojsnje seje je, da ugotovimo zanesljivo sredstvo, kako streti ali vsaj občutno zmanjšati prodiranje nasprotnikov. Prosim predlogov.«

Navzoči delavci so molčali. Bili so to ljudje treh, žuljevih rok, ki si jim je bral na obrazu nekaj pohlep po krvi in po uničevanju. Boljših ljudi si komunistična stranka v Rožnem dolu res ni mogla izbrati v svoj osrednji odbor.

»Težko je najti v sedanjih okoliščinah uspešno sredstvo. Moč naših nasprotnikov je prevelika. Vpliv, ki ga ima Grašič, je tako narastel, da ga bo mogoče zlomiti le z najbolj iznajdljivimi in temeljitimi sredstvi. Vendar mi teh sredstev ne poznamo. Poznate morda vi, gospod inženir?« vpraša eden izmed navzočih.

»Poznam sredstvo, ki bi v sedanjih okoliščinah utegnulo prinesiti naši stvari precejšnjo korist. Toda to sredstvo je sredstvo večjega obsega, ki nas bo stalo mnogo naporov in mnogo priprav. Če ga bomo dobro izvedli, nam bo prineslo za dolgo časa odločujočo besedo v Rožnem dolu. Če nam ne bo uspelo, bo kljub temu doseglo to, kar je njegov cilj. To čarobno sredstvo, vi ga dobro poznate, je — stavka.«

Ob tej besedi je zasijala iz oči vseh navzočih neka zadovoljnost, kakor ob besedi, ki daje človeku upanje na izpolnitev dolgo pričakovane obljube.

»Veste namreč, da je stavka v rokah dobro zgrajene komunistične organizacije sijajno sredstvo, da se zrevolucionirajo delavske in tudi kmečke mase. Mi bomo postavili do vodstva tovarne take zahteve, o katerih vemo že v naprej, da jih podjetja ne bodo mogla ali pa ne bodo hotela sprejeti. Nato se bomo teh zahtev oklepali z vso silo, da preko njih ustvarimo vzdušje negotovosti in nezadovoljnosti, ki je najbolj ugodno za upor množic. Ko bodo te zahteve prodrlle v srce vsakega delavca in si bodo osvojile tudi sočustvovanje kmečkih ljudi, bomo stopili z njimi javno na dan.

(Dalje prihodnjik.)

Kultura v somraku

Mahnit in njegovi nasledniki so veliko storili, da se ta zamisel spravi zopet do uresničenja. Vendar pa si moramo odkritosrčno priznati, da se od takrat razmere ne samo niso izboljšale, marveč je krščanska zamisel o poslanstvu slovenstva še bolj obledela.

Kakor hitro je padla krščanska zavest našega kulturnega vodstva, je izginil tudi narodni odpor in kulturno prizadevanje se je preusmerilo v nenarodne cilje. To sicer ni bilo nujno, saj je že dovolj dognana in trdna resnica, da je tudi nekatoličan lahko dober Slovenec. Toda po nekem usodnem istovetju krščanskega in pravilno pojmovanega slovenskega programa je prišlo kmalu za izdajstvom nad krščanskimi ideali slovenskega občestva, tudi izdajstvo nad pravilno pojmovano vlogo kulturnega prizadevanja ter izdajstvo nad slovenstvom sploh.

Te trditve in obdolžitve niso le prazno poigravanje z raznimi izrazi, marveč slone na celi vrsti otipljivih primerov, ki pa jih v sedanjih okoliščinah vsekakor ni bogvejak umestno navajati. Saj jih poznamo vsi, torej je le dovolj, da izvlčemo iz njih splošna načela in splošna dejstva.

Kaj si prav za prav predstavljamo pod izrazom nenarodna kultura? Kaj je prav za prav narod? To je vprašanje, okrog katerega je nabranega mnogo gnoja. Zdi se, da se to vprašanje pri nas še ni dovolj nazorno rešilo, čeprav bi morali dati odgovor nanj že pred davnim, davnim časom.

Narod je vedno le celota, vsak del te celote ima svoje določeno mesto, svojo določeno vlogo ter dolžnosti in pravice, ki mu po tej vlogi pripadajo. Kakršno koli drugo pojmovanje je zgrešeno in protinarodno. Narod ni le slovnično izglajen jezik ali do najbolj smešne in neumne podrobnosti komentiran bogvekak zakotni slovenski pisatelj. Narod se ni pesnik ali pisatelj, ki po tujih ponesrečenih vzorcih kroji svoje bolne domišljije predstave. Narod tudi še ni družba ljubljanskih cvičkarjev, ki prevaja tuje avtorje na slovenski jezik in se zato ogrinja s ponosnim in redko kdaj upravičenim nazivom »kulturni delavci«. Narod ni ta ali oni jezikovno izvežebani kritik dramskega ali opernega gledališča, ki noč in dan tuhta, kako bi s čim bolj priznano nerazumljivimi domislicami opisal »stvariteljsko silo« igralca. Narod tudi ni družba umetnikov, bodisi likovnih, bodisi drugih, ki prireja najbolj neverjetne razstave, kjer ugotoviš lahko le to, kaj vse ni, kar bi naj predstavljalo. Skratka, mi vsi smo grešili v tem, ker smo omejili pojem naroda na neke zaključene, maloštevilne koristi, krojili vse kulturne potrebe po njih ozki in omejeni razgledanosti ter tako prišli do končnega zamenjavanja med tem, kar je cilj in med tem, kar je le sredstvo za dosego cilja.

Vzrok tega odpada je treba iskati predvsem v ideoloških smereh pojavnega izobraženstva. Nas je privedla do takega pojmovanja kulture predvsem liberalna zamisel o vlogi človeka v svetu. Ponekod smo se te zamisli vsaj deloma obranili ter ji postavili nasproti tradicionalno krščansko zamisel, v kulturi pa smo ji popolnoma zapadli. Morda je to tudi krivda slovenskih katoličanov, ki s svojo lenobno kulturno brezbriznostjo ali pa s svojo znano kulturno strahopetnostjo niso obdržali kulturno prizadevanje v tisti stopnji lestvice vrednot ki mu gre po njegovi naravi. Ti so že od Lampetovih časov prišli pod vpliv liberalnih teoretikov ter tako postali včasih nehoti vneti pomagači nenarodne kulturne usmerjenosti. Ne vsi. Bili so tudi mnogi in mnogi možje in velmože, ki so se borili za pravilno vrednotenje, ki so hoteli vsaditi rast kulture zopet nazaj v rodovito jedro narodne duše. Toda ti so bili obojeni kot nesodobni kulturni mračnjaki in prisiljeni k molku ob nezmagljivem kričanju »literarne republike«, ali pa niso imeli dosti poguma, da bi za svojim mnenjem šli do zadnjih posledic, ali pa so končno svoje poslanstvo nerodno razumeli ter so res postali nazadnjaški obujevalci preteklosti, čeprav jim je začetna misel bila pravilna.

(Nadaljevanje prihodnjik.)

Sovraštvo slavnega vojskovodje

Pred več nego 2000 leti, ko je začel Rim širiti svojo železno oblast po vsem tedanjem svetu in si podjarmil narod za narodom, je cvetelo v Severni Afriki nedaleč od sedanjega mesta Tuniza veliko in bogato mesto Kartagina. Bilo je to mesto trgovcev, ki si je edasoma s svojim bogastvom in z razumnostjo osvojilo precejšnji kos Severne Afrike, raztegnilo svojo moč tudi na otoke Sicilijo in Sardinijo ter začelo zasedati tudi Španijo. Rim je videl nevarnost, ki mu preti od podjetnega afriškega mesta ter se zato kmalu zapletel s Kartaginci v boj na življenje in smrt. Vnela se je dolga in strašna vojna, v kateri je šlo za odločitev, kdo bo zavladal tedanjemu svetu: ali rimska oborožena sila, ki je imela na razpolago velike armade, ali pa kartaginski denar, s katerim je Kartagina poslavljala vedno nove in nove plačane armade ter ogražala obstoj rimskega imperija.

V prvi vojni, ki je trajala skoraj 20 let (264 do 241 pred Kristom), so bili sicer Rimljani zmagovalci, vendarle je moč Kartagine ostala nedotaknjena. Kartaginci so si začeli osvajati v Afriki in Španiji obširna ozemlja. Popoln prelom v odnosih med Rimljani in Kartaginci pa pomeni nastop mladega kartaginskega vojskovodje Hanibalca. Ta je Rimljane smrtno sovražil. Ko ga je vojska v Španiji izvolila za svojega poveljnika, je imel šele 26 let. Ko je bil še majhen deček, je moral očetu prisesti, da bo Rimljane smrtno sovražil celo življenje. Zdaj je začel takoj z napadom zoper Rimljane. Sklenil je, da gre s svojo armado po suhem preko Španije in sedanje Francije čez težko prehodno Alpe prav v Italijo ter zada tam Rimu smrtni udarec.

Hanibalova armada je bila zelo dobro oborožena; imela je orožje, ki ga Rimljani niso imeli: slone. Sloni so bili za tedanji čas nekaj podobnega, kakor danes tanki. Bili so takorekoč nepremagljivi. Kamor so se zagnali s svojo ogromno težo, so se bojne vrste trgale in mešale. Na hrbtih so imeli celo vrsto dobro oboroženih strelcev, ki so, kakor danes tankovska posadka iz strojnic in topov, sipali s puščicami in kopji smrt na sovraž-

nika. Poleg tega je imel Hanibal izvrstno konjenico, ki nanjo Rimljani niso polagali tolikše važnosti. S tako vojsko je začel Hanibal prodirati v Italijo. Podjarmil je v naglem pohodu vso Španijo, prekorčil visoke Pireneje ter prišel po hudi bojih z domačini tudi čez Alpe, ki so jih na splošno do tedaj smatrali za neprehodne. Nenadoma je stal s svojimi četami v Italiji.

Rimljani so opazili nevarnost, ki jim preti od drznega poveljnika ter pošiljali proti njemu vojsko za vojsko. Toda Hanibal jih je pobijal drugo za drugo ter se vedno bolj nevarno bližal Rimu. Še nikoli niso bili Rimljani v svoji zgodovini tako ponižani kakor v tem času. V Rimu je zavladal velik strah. Mesto se je mrzlično začelo pripravljati na obrambo. V Rimu se je razlegla klic: »Hanibal je pred vratmi!«

Toda Hanibal se ni upal napasti Rima samega, marveč je šel mimo njega v južno Italijo, da se tam pripravi na odločilni udarec. Zgodilo se je nekaj nepričakovanega: sredi rimske države se je sprehajala sovražna vojska takorekoč neovirano. Strašni vojni stroji, ki ga je ustvaril Hanibal, je bil nepremagljiv. Kjerkoli je udaril, je zdrobil nasprotnika. Nič ni pomagalo, da si je rimsko ljudstvo izbralo diktatorja Fabija Maksima. Rimljani so še enkrat poskusili zdrobiti Hanibalca. Navahili so nanj z zelo številno vojsko pri Kanai v južni Italiji, toda njih armada je Hanibal popolnoma uničil. Bitko je odločila Hanibalova konjenica. Zdaj je zaječal Rim v smrtnem strahu. Vsi tedaj znani narodi so planili od vseh strani proti njemu. Toda Hanibal zmage ni mogel izkoristiti. Sredi sovražnega ozemlja so se njegove sile kmalu izčrpale.

Borba je dobila svoj zaključni značaj, ko je prevzel vodstvo rimskih vojska spreten vojskovodja Scipion. Ta je najprej osvojil Španijo, nato pa se z vojsko izkrcal v Severni Afriki ter tako prisilil Hanibalca, ki je še vedno v Italiji ogražal Rim, da je zapustil Italijo ter šel braniti svojo domovino. Rim se je oddahnil.

Hanibal je še enkrat poskusil svojo srečo. Šel je naproti Scipionu ter se spopadel z njim pet

dni hoda od Kartagine (l. 202 pr. Kristusom). Bil pa je odločno premagan. Bitko je odločilo tisto orožje, s katerim je Hanibal tolikokrat premagal Rimljane: konjenica. Kartaginci so morali skleniti mir, v katerem so izgubili vse svoje prejšnje pridobitve ter morali plačati veličansko vojno odškodnino.

Hanibal je nekaj časa še vodil usodo mesta, kmalu pa je bil na pritisk Rimljanov izgnan. Ker tudi v tujini ni miroval, marveč organiziral zopet vojsko proti Rimljanom, so ga ti končno hoteli dobiti v svoje roke, toda on se je rajši zastrupil.

Tako je končal eden izmed največjih vojskovodj, ki bi skoraj iz sovraštva do Rimljanov uničil nekaj največje svetovne cesarstvo, pa je končno sam poginil, z njim vred pa je kmalu nato poginilo tudi njegovo mesto Kartagina.

Slon, nekaj »tank« Hanibalove armade.

Rabljeva roka

Spisal J. Fletcher Ray.
Poslovenil Frane Poljanec.

Nato sva, karseda naglo, odšla k Liciniju, ki sva mu vso to reč povedala. Na kar naju je peljal naravnost k Pilatu, in njemu sva tudi poročala. Med tem ko sva govorila, on sam ni nič rekel, strah je pa v njegovih očeh bil.

»Zdaj je vsega konec,« je bilo vse, kar je rekel, ko se je obrnil in odšel proti vhodu. Nato je zaklical:

»Pojdita v Kajfovo hišo in mu te reči povejte.«

Pogledal nas pa ni, in glas mu je bil trd in tuj. Scipio, meni se zdi, da se Pilat tega Jezusa boji.

Nato naju je Licinij peljal v Kajfovo palačo, in tja smo šli in mu to reč povedali. In ko je poslušal, se mu obraz ni zganil. Suh nasmeh se mu je sprelétoval po ustnicah, toda barva njegovega lica je bila čisto kakor barva zoglenelega lesa.

Nato nas je zasmehoval in nam rekel, da smo kakor otroci in sanjači, ki se jim samo sanja, in da smo spali. In ko je videl, da mu tako govorjenje nič ne pomaga, temveč da smo postali tembolj uporni, nas je skušal v našem govorjenju zaplesti in nas z gostim spraševanjem zmešati. Pa nas nič ni moglo omajati.

Nato je Licinija odpeljal vstran in mu je skrivaj na uho šepetal, med tem naju pa izpod čela srepo opazoval in delal čudna znamenja. Licinij ni spregovoril besede, ampak mu je hladno gledal v oči. Ko je pa Kajfa obmolknil,

je rekel potihem (vendar pa je bilo vsako besedo moči slišati):

»Mar sem sin Izraelov, da bi resnico prodajal za tako reč? Jaz sem vojak in Rimljan. Tvoje zlato in tvoje smrdljive besede naj s teboj vred poginejo, ti medeni duhovnik.«

In nekaj časa ga je gledal, kakor da ga hoče ubiti. Nato se je obrnil in odšel. Midva sva šla za njim.

»Poslušajta vidva,« nama je rekel, ko smo prišli na ulico, »če kdorkoli pride k vama, pa vama ukaže, da govorita, da ste spali, ali da je truplo kdo ukradel ali kaj podobnega, ga po umazanih ustih udarim. In če od Kajfa vzameta zlato in te reči poročata, gotovo umrta. Vem pa, da tega ne bosta storila.«

2. poglavje.

Med tem, ko smo poslušali, kar sta nam Rufus in Probus pripovedovala, je Nidija pripravila obed; bilo je namreč že poldne. Jedli smo pa le malo, zakaj naša sreča so bila težka. Ko je bil obed končan, sem odšel v sobico, da nekaj časa čuvam ob truplu. Tedaj sem spoznal, zakaj Proba ni bilo a tega kraja. Dečku v rokah so namreč ležale izrezljane jasli in ovčica. Sédel sem na blazino in otroka gledal. In ko sem opazoval, so šli mimo mene čudni prividi in davno skriti spomini. Prav kakor pred očmi smrtno ranjenemu na bojišču, tako da sem komaj vedel, ali čujem ali spim.

Ko sem se pa ganil in se okoli sebe ozrl, sem v resnici vedel samo tole: da je bilo sonce visoko na nebu in da je soba bila polna luči in da je deček tam ležal in spal, pa da se nikdar več spet ne zbudi. Gledal sem ga z razbolelimi očmi, saj brž pridejo in ga odneso. Smeh mu je ležal na ustnicah, kakor da sanja prekrasen sen. Oči so se mi otemnile, ko sem ga gledal; saj je bilo, kakor da sem skoraj videl, kako se mu prsi dvignjo in upa-

dajo. »Spi,« sem rekel kakor omótičen, »samo spi, Hermaš! zbudi se, zbudi se!«

Stegnil sem roko in jo položil na njegovo. Ni se ganila, ampak ležala je bela in pokojna in mrzla.

Roka mi je legla na ramo. Ozrl sem se in za menoj je stal Rufus. Primaknil se je k meni in me za roko prijel. Nekaj časa sva molče sedela pri mrlčku.

»Spi,« je dejal Rufus, »dobro spi, pa se le zbudi; ko zakliče Glas, vstane in se razveseli. Kajti grob se je razpočil.«

»Ah, Rufus, jaz ne vem. Marija in Suzana sta govorili o nekem kraju daleč oddaljeno, kjer bomo zopet živeli; toda jaz ne vem. Preroki in dobri ljudje raznih dežel so pravili o prihodnjem raju, toda meni je vse mračno kakor sence sná. Povej mi, ali bom njegov glas zopet slišal? Ali bo še samo otrok in me klical za očeta? Kaj o teh rečeh ti praviš?«

»Poslušaj, Scipio, nisem ti še vsega povedal. Prav kakor je Probus spoznal, ko mu je iz roke padel bič, tako jaz vem od danes zjutraj. Sonce je vstajalo na gričih Judeje; cvečice so se vzbujale; tiči so peli; oči sem si zakril, luč je bila pa vse okoli mene in v meni. In ko je tisti Glas mehko zadihljal skoz jutro — 'Jaz sem vstajenje in življenje' — glej, se je to, kar je dolgo časa v meni težalo mrtvo, ganilo in se vzbudilo in se znova rodilo. In takrat sem spoznal. Odpri sem oči. Jutro samo je dihlo življenje. Vedel sem, da ni rane, ki bi se ne zacelila; in ni solze, ki bi se ne osušila; in nobeno sonce ne zaide, ne da bi zopet vzklo. Vedel sem, da je smrt samo sen, ki mine; in da se žalost in bolečina in osamljenost stopi v luči tega radostnega dne; zakaj drug svet nas zares čaka.«

Ej, Scipio, pa še to sem vedel, še preden sem oči povzdignil, sem vedel, da je grob prazen; in da je ta, ki je v njem spal, vstal.

(Nadaljevanje prihodnjic.)

Kaj je novega?

Dvanajst zlatomašnikov

Tega še ni bilo in je težko kdaj v kaki škofiji. Če so tri zlate maše eno leto v eni škofiji, je že veliko. Letošnji letnik pa je izredno močan. Od 28. leta 1981 v Ljubljani posvečenih novomašnikov, je živih še deset. Dva pa sta bila posvečena drugod, a biva zdej v ljubljanski škofiji.

Letošnji zlatomašniki so sledeči gospodje:

1. Brešar Jožef, duh. svetnik, župnik v pokoju, na Brezjah, zdej v Mengšu.
2. Filler Václav, duh. svetnik, župnik v pokoju, Dole pri Litiji.
3. Hribar Anton, župnik v Zalem Logu, zdej v Srbiji.
4. Kalan Janez, prelat, konzistorialni svetnik v Ljubljani.
5. Krumpeš Franc, duh. svetnik, župnik pri Sv. Gregorju.
6. Povše Henrik, duh. svetnik, župnik na Catežu pod Zaplazom.
7. Seigerschmid Jožef, župnik v pokoju, Dobrava pri Bledu.
8. Steska Viktor, monsignor, konzistorialni svetnik, v Ljubljani.
9. Zabukovec Janez, duhovni svetnik, župnik v Komendi, zdej v Srbiji.
10. Sarec Alojzij, duh. svetnik, župnik v Smartnem pri Kranju, zdej v Litiji; posvečen v III. let.
11. Zdravilič Janez, misijonar, zdej v Ljubljani. Posvečen v Vidmu na Beneškem.
12. Skrbec Matej, čestni kanonik tržaški, dekan v pokoju, zdej v Kranju; posvečen v Trstu.

Zlatomašni jubilej se navadno ne obhaja skupno, kakor se obhajajo manjši jubileji v mlajših letih. Letos pa, ko je zlatomašnikov toliko, je bilo sklenjeno, da zlatomašo obhajajo skupno. In sicer, ker je deset zlatomašnikov posvečenih en dan, 23. julija, v ljubljanski stolnici, kjer so bili posvečeni, pa je deset oltarjev, naj bi prav na ta dan imeli vsi naenkrat sv. mašo vsak pri svojem oltarju. Ker pa zdej nekaterim ni mogoče priti v Ljubljano, se je praznovanje julija preložilo na Veliki Smaren, 15. avgusta, ko ga bo mogoče obhajati še bolj slovesno, kakor bi bilo mogoče v delavnici. In morda bo vendar mogoče, da se ga takrat udeležijo tudi oni gospodje, ki so zdej zadržani.

d V odboru Pokrajinske zveze društva hišnih posestnikov so se dni praznovali dvajsetletniče delovanja zaslužnega predsednika Ivana Freliha. Čestitamo!

d Srebrni kovanci po 5 lir so veljavni. V prometu se sementerji pojavljajo tudi kovanci po 5 lir z letnico R 1929. Pokrajinski zakladni urad opozarja, da so tudi ti kovanci zakonito plačilno sredstvo kakor drugi, čeprav so kovani drugače.

d Račun izgube in dobička ter bilanca Vzemne zavarovalnice v Ljubljani za leto 1940. Vzemna zavarovalnica v Ljubljani je objavila račun izgube in dobička ter bilanco za leto 1940. Račun izgube in dobička znaša 132.550.722,08 din in se izravna s prebitkom din 768.996,85. Aktiva in pasiva bilance za to leto znašajo 130 milijonov 483.312,92 din in so izravnane z zgoraj navedenim prebitkom.

d Neugoda za neugodo. V ljubljansko bolnišnico so bili oni dan sprejeti številni onesrečenci. Franc Lavrič, 12letni sin delavca iz Repja, si je pri padcu zlomil desnico. — Ana Pavelšek, 25letna kuharica, je poškodovana po očesu. — Ivan Matko, 12letni sin kovaškega mojstra iz Most, ima zmečkane prste na desni nogi; prišel je pod konoja. — Franja Sever, 4letna hči delavca iz Device Marije v Polju, je prišla pod voz in ima zlomljeno desno nogo. — Jože Perko, 7letni sin delavca iz Zagradca, je padel s češnje in si zlomil desnico v rami. — Fran Arko, 72letni posestnik iz Ribnice, je padel s skednja in dobil hude notranje poškodbe. — Maks Okorn, sin ključavničarja iz Ljubljane, je zvrnil nase kročnik vrele juhe in se močno opeklo po nogah. — Jože Malnar, 10letni sin posestnika iz Babnega polja, se je igral na paši z vojaškim nabojem, ki je eksplodiral in ga je zadela v desno nogo.

d Ko se obirali češnje. V bolnišnicah imajo sedaj mnogo dela z žrtvami obiranja češenj. V kandijsko bolnišnico so te dni sprejeli kar tri take žrtve. 17letni Alojzij Gorenc iz Vel. Vodenca si je pri padcu s češnje hudo poškodoval obe roki. 11letni Henrik Smrke iz Kamnega potoka pa desno roko. Z močno poškodovano hrbtnico je pod češnje obležal 38letni Jožef Zorko iz Sel pri Sv. Petru.

d Za en dan stara piščeta, ki jih je prodajala mestna občina ljubljanska po 3 lire, je bil tolikšen naval, kakor da bi jih dajali najmanj zastoj. Čeprav jih je bilo 1000, so jih vendar takoj razprodali. Če bi imela mestna občina vsaj 10.000 piščancev, pa še ne bi mogla ustreči, toliko kupcev je bilo.

d Huda nesreča pred ljubljanskim kolodvorom. Pred železniškimi skladišči na ljubljanski Masarykovi cesti se je zgodil v nedeljo, 13. julija, zvečer ob 8, hud trk tramvajskih voz, kakršnega letopis ljubljanskega tramvaja prav gotovo še ne pozna. Na dvotirni progi, ki ima pred špeclijo Turk tudi prečni zvezni tir, je stal tramvajski voz s priklopnim vozom. Tramvaj je bil dobro zaseden in je čakal, da bo peljal naprej, ko je po Metelkovi ulici pripeljal drug tramvajski voz in se z vso silo zaletel v priklopni voz. Udarce je bil tako močan, da je priklopni voz dobil izredno hude poškodbe. Zadnji del priklopnega voza se je v dolžini treh sedežev dobesedno zmečkal, kar je razumljivo, saj so priklopni vozovi neprimerno bolj rahlo grajeni kot običajni tramvajski pogonski vozovi. Sila udarca je bila tem hujša, ker je bil tramvaj, ki se je zaletel, eden izmed novih, najtežjih tramvajskih voz, kar jih premore električna cestna železnica. Pri trku je bilo več onesrečenec, ki so jih ljubljanski reševalci prepeljali v bolnišnico na zdravljenje. Eden ali dva izmed njih imata zlomljeni roki, drugi pa so dobili le manjše poškodbe. Trk v priklopni voz je bil tako silen, da je voz takoj iztiril. Ko so iztirjeni voz odstranili s tramvajskih tračnic in zaslišali očividce, so je promet nemoteno nadaljeval.

d Tramvaj je odbil s kolesa raznašalko »Stovence« Fabijanovo Mimi iz ljubljanske Frankopanske ulice. Pri padcu si je prebila lobanjo in se tudi sicer precej poškodovala.

h Kaj vse je v Zagrebu na karte? Vsaka družina v Zagrebu dobi karto za svoje redne člane in družinske posloj za dobavo kruha, maščob in mila, vsak mož in vsaka ženska pa dobi v zvezi z družinsko karto še posebno karto za obleko. Moški dobe s to karto pravico na: eno obleko ali en površnik, en par čevljev, 10 metrov bombaževine za posteljno perilo, dve nočni srajci, dve delovni obleki, dve brisači in dva metra bombaževine za krpe, do konca letošnjega leta osem parov nogavic. To velja za eno leto. Za eno četrtletje pa dobe eno srajco in ene spodnje hlače, za dve leti en dežni plašč, za tri leta eno posteljno odejo. Ženske dobe na leto eno volneno in tri bomba-

ževinaste obleke, en par čevljev in 10 metrov bombaževine za posteljno perilo, za tri mesece eno srajco in dva para perila, do konca leta 1941 osem parov nogavic, dve nočni srajci, dve delovni obleki in dve brisači, za dve leti en dežni plašč, za tri leta eno posteljno odejo. Od racioniranja so izvezli razni predmeti za šport in kopanje ter oblečila iz Crepe de Chine in Crepe Marocaine.

h Z osirom na zadnje dožetke, ki so se odigrali na več mestih v neodvisni državi Hrvatski, je zagrebška policija zaprla več srbskih trgovin in podjetij v Zagrebu. V zvezi s tem Zveza hrvatskih privatnih nameštencev naproša merodajne činitelje, da naj v sa ta podjetja postavijo zaupnike, člane omenjene zveze. Dosedaj so v Zagrebu zaprli naslednje srbske trgovine odnosno podjetja: Milinov, Popov in drug, Vlado Teokarović, M. Bačić, Simo Tomić, Djuro Djurdjević in druge.

h Ne »Halo«, ampak »Spremnost«. Zagrebški župan Werner je izdal okrožnico vsem mestnim uradom in ustanovam, po kateri je pri telefonskem klecanju in odzivanju osedaj prepovedano »Halo« temveč samo z ustaškim pozdravom »Spremnost«.

h Pavlini se vračajo na Hrvatsko. Odkar je Habsburčan Jožef II. ukinil red Pavlinov, ni bil na Hrvatskem ta red nikoli več vzpostavljen. Pavlini so se vzdržali samo še na Poljskem. Zdej bodo smeli Pavlini na Hrvatskem zopet delovati. Dobili bodo v upravo cerkev Marije Bistriške.

h Vsa hrvatska mladina se organizuje v takozvano »Ustaško mladež«. Otroci od 7. do 11. leta tvorijo »Ustaško uzdanico«, od 11. do 15. leta »Ustaške junake« (moške in ženske), od 15. do 18. leta moško in žensko »Ustaško Starčevičev mladež« in nazadnje akademiki in akademikarke.

d Diplomatski predstavniki na Hrvatskem dobe od državnega urada za prehrano posebne izkaznice za prehrano in nabavo oblačilnih predmetov in sicer kupijo lahko živil štirikrat, oblačilnih predmetov pa dvakrat toliko kot domačini.

h Ena kuna je sto banic. Na Hrvatskem je zdej edino plačilno sredstvo kuna (Ku). Ta ima 100 banic (B). Njena zlata vrednost je 0.017921 gramov zlata.

h Preko 200 hrvatskih kmetov v Podravini je izjavilo, da sprejmejo brezplačno na počitnice revne otroke iz Like in iz drugih siromašnih hrvatskih krajev.

h V Zagrebu je umrl dr. Željko Mažuranič, bivši predsednik jugoslovanskega senata in bivši minister.

h Ustaški hrvatski zrakoplovec odpotoval v Nemčijo. Oni terek je odpotoval v Nemčijo polk hrvatskih zrakoplovec. Pred odhodom je meščanstvo toplo pozdravljalo nove hrvatske letalce.

JABLIN - Jabolčnik

za izdelavo umetne domače pljače Vas stane za 50 litrov zavitek din 30.—, po pošti din 42.—, 2 zavitka po pošti din 78.—, 3 zavitki po pošti din 110.—. Prodaja Drogerija Emona

Ivan Kanc - Ljubljana - Nebotičnik

Zahvala

upravi »DOMOLJUBA« v LJUBLJANI.

Najlepše se zahvaljujem za poslanih

1000 dinarjev

ki ste mi jih nakazali, ko mi je pogorela stanovanjska hiša. Bil sem stalen naročnik »Domoljuba« in hočem ostati še naprej. Poslani denar mi je zelo prav prišel. Vsakomur priporočam naš list »Domoljub«, ki nas tudi v ne-sreči ne zapusti.

Bezuljak, p. Begunje pri Cerknici, dne 23. VI. 1941.

Hren Jožef.

50 letnica vzornega duhovnika

Dne 18. julija 1891 je vstopil kot bogoslovec ljubljanskega seminarija v noviciat Misijske družbe v Gradcu. Sledil je doktorat bogoslovja na graškem vseučilišču. Mnogo let je deloval med graškimi Slovenci kot spovednik, pridigar in voditelj društvenega življenja. Nato je misijonaril v Mirni pri Gorici in daleč naokrog. Ob izbruhu svetovne vojne se je mudil v

Parizu, kjer je moral ostati cela tri leta. Po prevozu je bil imenovan za ravnatelja novoustanovljene provincije usmiljenih sester in je vpeljal prve sestre na jug v Belgrad in v Srbijo. Pozneje je bil zopet predstojnik v Mirni, nato župnik v Belgradu, od l. 1936. do 1940. pa spiritual v Zavodu sv. Stanislava v St. Vidu nad Ljubljano.

Zadnji čas se jubilant g. dr. Anton Zdešar C. M. mudi v Jaski pri Zagrebu. Te dni pa je v Ljubljani slavil 50 letnico svojega poklicnega dela.

Plodonosno je bilo jubilarntovo udeleževanje na vseh verskih poljih. Mnogo se je udeleževal kot cerkveni pisatelj. Vodil je brezštevilne duhovne vaje in mnogo ljudskih misijonov.

Želimo g. jubilantu, da bi še mnogo let zdrav in vesel deloval za blagor duš in našega naroda!

h Vsak državni uradnik, ki se bo napil, bo odpuščan iz službe. Hrvatski minister za pravosodje in bogoslovje je izdal okrožnico vsem svojim podrejenim ustanovam, v kateri prepoveduje vsem državnim uslužbenim pijačevanje in veseljačenje po gostilnah in drugih javnih lokalih. Vsak državni uradnik, ki ga bodo zalotili pijanega v javnem lokalni, bo takoj odpuščan iz državne službe. Ista okrožnica nadalje najstrožje prepoveduje vsemu državnemu uradništvu vsakršno omalovaževanje ali pa kritiziranje katere koli poglavitne odredbe.

h Velika avtomobilska nesreča. Dne 19. julija se je zgodila strašna nesreča v Bosni. Iz Banjaluke je z avtobusom odpovala v Jajce 21 gimnazijec, ki so pripadali oddelkom obveznega dela. Spremljalo jih je šest profesorjev. Nekaj kilometrov pred Jajcem se je krmilo na avtomobilu zlomilo in avtobus se je prevrnil v Vrbas. Ta nesreča je zahtevala 11 mrtvih in 15 ranjenih.

h Nemec v hrvatski diplomatski službi. Za tiskovnega atašea v hrvatskem poslanstvu v Bratislavi je bil imenovan Theodor Albert. To je prvi Nemec, ki je bil sprejet v hrvatsko diplomatsko službo.

g Mariborske slaščičarne so ob nedeljah zaprte.

h Italijanski oddelki zapustili Ogulin in Knin. Italijanski vojaški oddelki so zapustili hrvatski mesti Ogulin in Knin. Ob slovesu jih je tamkajšnje prebivalstvo toplo pozdravljalo in s tem še enkrat pokazalo svoje simpatije do Italije in njene vrle Vojske.

h Za 4 milijarde so zamenjali na Hrvatskem 1000 dinarskih bankovcev.

h Srbski komisarji svet je sklenil ustaviti vse pokojnine bivšim regentom, vsem bivšim članom vlad, bivšim drž. podtajnikom in visokim činiteljem bivše Jugoslavije.

h Srbska Narodna banka v Belgradu je izdala poziv, naj vsi imetniki srebra ponudijo to kovino banki na prodaj. Za kilogram srebra bo banka plačala 600 din, oziroma 30 mark.

h Nemški list v Belgradu. V torek, 18. julija je prišel v Belgradu izhajati tudi nemški list »Donauzeitung«. Sedaj izhajajo v Belgradu naslednji listi: »Nove Vremec«, »Opštinske Novine«, »Obnova«, »Donauzeitung« in radiotednik »Dom i svet«.

h Nova glavna železniška postajna postopje so pričeli je dni graditi v Belgradu med bivšo dvorno železnico in pošto Belgrad 2. V teku so zemeljska dela.

Dobro sosodstvo je pogoj za pravilno in uspešno delo

Razgled po svetu

Iz Julijske krajine

Zanimiva nova sv. maša

V nedeljo, 13. julija, smo praznovali za velik del naše deželice vesel dan. Pri Devici Mariji v Dreki (Drenchia) so imeli slovesnost nove svete maše. Dreka leži v zelenem vzhodu Kolovrata. Iz Soške doline se pride v Dreko najlažje preko Volč in čez Ježo.

Novomašnik g. Franc Čitigoj je sin trdnega in premčnega kmečkega doma v Lazu, ne daleč od župne cerkve pri Devici Mariji. Svočas je ta župnija pripadala k župniji v Volčah, ki je ena izmed starih župnij na Tolminskem. Obe fari vzdržujeta tudi še sedaj dobre soseske zveze in je tudi na novo mašo prihitelo mnogo ljudi iz volčanske fare.

Nova maša je vzbudila v vseh duhovniški velike veselje in navdušenje. Ljudje imajo novomašnika, ki je študiral v Vidmu, zelo radi in so mu na vse mogoče načine hoteli olepšati njegov praznik. Okrasili so župno cerkev, postavili so slavoloke in mlaje, pevci so se izurili v petju, kar se je le dalo, in streljanja je bilo, kot da se bliža sovražnik. Udeležba ljudstva iz domače in sosednjih fara je bila ogromna. Prišlo je tudi mnogo duhovnih sbratov in bogoslovcev, ki so se pod vodstvom domačega župnika g. Antona Domerjasa zbrali okrog novomašnika in mu ljubezno asistirali.

Duhovniki, sorodniki in povabljeni svatje so spremljali novomašnika v pestrem sprevodu iz domače hiše v cerkev in po sv. opravilu spel na dom, kjer je srečni oče gostoljubno in bogato postregel številnim gostom in pevcem. Bilo je veliko živahnega in nedolžnega veselja, v vseh srcih je pa gorela iskrena želja: Bog ohrani novomašnika in blagoslovi njegovo pot!

Ob koncu naj pomeno še ganljivo in nenavadno podobnost. Gospod novomašnik nima več matere, ima pa še 93 letno staro mater. Ta častljiva babica je v vsem nadomeščala prežgodo umrlo mamo. Skupaj z očetom je spremljala novomašnika v cerkev, bila z njim pri sv. daritvi, prišla z njim nazaj domov in vztrajala tudi pri slovesnem obedu. Bila je ves čas vedra in vesela ter uživala radost svojega vnuka.

Novi doktor cerkvenega prava

Dne 1. julija t. l. je bil v Rimu z odličnim uspehom razglašen za doktorja cerkvenega prava naš goriški rojak mladi župnik g. Rudolf Klincec.

Novi doktor se je rodil v Vipoljah v Brdih. Studiral je srednje šolo v goriškem malem semenišču, bogoslovje pa deloma v Gorici, deloma v Bologni, kamor ga je prevzvišeni poslal v misli, da bo med tistimi, ki naj otvorijo novo papežovo bolonjsko bogoslovno fakulteto, ki pa še danes ni ustanovljena, oziroma obnovljena. Po mašniškem posvečenju ga je nadškof, ki je vedno bolj spoznal v njem resnične in odlične zmožnosti za študij, poslal v Rim, kjer se je vpisal na papežovo lateransko univerzo. Mladi duhovnik, ki je takrat kakor še danes tudi vestno župnikoval v vipavskih Velikih Zabljah, je požitljivo in večkrat na rovaš potrebne oddihe obiskoval določene ure svoje fakultete.

Te dni je na staroslavni visoki šoli branil svojo doktorsko tezo o »praktičnem izvajanju cerkvenih zakonov Jožefa II. v goriški nadškofiji« in s svojim delom in nastopom dosegel največjo pohvalo. Najbolji prijatelji, ki so ob tej priliki prihiteli v Rim, da bi se poveselili njegove promocije, so imeli prihodno čuti in spoznati, kako novega doktorja tudi v Rimu visoko cenijo.

Novemu doktorju čestitamo in mu želimo obilo sreče v vsem, kar mu bo škofija zaupala!

Slavje kobariškega gospoda dekana

(Iz Kobarida.)

Na praznik sv. Petra in Pavla je naš dekan gospod Alojzij Pavlin praznoval 25 letno mašništvo. Ker svojega vnetega dušnega pastirja spoštujemo, smo porabili priložnost in smo njegov praznik napravili tudi za svojega. Lepo smo okrasili župno cerkev in smo se v velikem številu udeležili slovesne sv. maše, pri kateri je prisrčno

govoril breginjski župnik g. Zorn. Poklonili smo slavlencu tudi razne darove, med katerimi ga je posebno razveselila lepa slika — originalno delo akad. slikarja g. Toneta Kralja. Sest naših dekanov ga je počastilo z lepimi deklaracijami, da je bil ves ganjen. Skratka: pokazali smo, da cenimo njegovo delo in da mu želimo še mnogo let in mnogo sreče med nami. Bog ga živi!

p Nove tarife za klanje živine. V Kaprivi so bile v začetku julija določene naslednje nove tarife, ki jih morajo plačati ljudje, če hočejo doma zaklati kakšno žival: Za zakol vola, krave ali telice 15 lir, majhnega telefa 10 lir, prasca, težekega do 50 kg 4 lire, prasca od 51 do 100 kg 8 lir, za nad 100 kg težekega pa 12 lir. Če se katera zgoraj navedenih vrst živali ponesreči, da jo je treba nujno zaklati, in za živali, ki tehtajo manj ko 30 kg, je tarifa polovična. Za zakol ovce, koze, koštruna ali ovna je treba plačati po 2 liri, za jagnje in kozlička pa po 1 liri. Za vsakih 100 kg zmrazjenega mesa pa po 3 lire.

p Znatno znižanje cen na rimskem živilskem trgu. Po sklepu odbora za nadzorstvo nad cenami, ki je bil ustanovljen pri državnem ravnateljstvu fašistične stranke, so zaradi dobre letine preteklo sredo znižali na vseh rimskih trgih cene sadju in zelenjavi za 20 odstotkov. Pristojne oblasti so se hotele potem tudi prepričati, koliko je pri prodajalkah ta odlok zalegal, pa so ugotovile, da ga je večina sprejela z razumevanjem. Prodajalci namni so tako lahko dobili slive še po 3.20 L, breskve po 3.50 L, paradižnike po 1.90 L in fige po 2 L, ljudem pa so jih potem na trgu prodajali seveda za malenkost dražje in sicer: slive po 3.85, breskve po 4.15, paradižnike po 2.60 in fige po 2.50 L. Istočasno je bilo uvedeno poostreno nadzorstvo nad tržnimi cenami ter uvedene tudi hujše kazni za tiste, ki se novih cen ne bi držali. Rimske gospodinje in tudi drugi, ki zahajajo na trg, da si kaj kupijo, so sklep o znižanju cen sadju in zelenjavi toplo pozdravili.

p Podatki o goriški bolniški blagajni. Od 1. do 28. junija 1941 je bilo stanje pri bolniški blagajni v Gorici naslednje: Povprečno število zavarovancev: moških 16.873, žensk 3900, skupno 20.773. Povprečno število bolnih 386. Na vsakih 1000 zavarovancev je prišlo povprečno 19 bolnikov. V bolniški oserbi je bilo: v ambulancah za podedovane bolezni 3488 oseb, v bolnišnici za očne bolezni 144, na oddelku za dermosifilopatijo 144, na oddelku za otorinolaringologijo 154, na ženskem oddelku 169, na zobnem oddelku 132. Pri bolniški blagajni oddanih receptov 4226. Izplačane podpore: bolniške podpore 89.604 L, podpore zaradi uboštva 2557.50 L, za posmrtnine 1140 L, izredne podpore 1474.50 L, skupno torej 94.776 lir. — Od 1. januarja do 28. junija 1941 je ta bolniška blagajna plačala v gotovini skupno 678.359.60 lir.

p Najboljši tednik je »Domoljub«. Stane za celo leto le 18 lir.

p Tolminski hribi. Pri nas letos, hvala Bogu, še nismo pretrpeli nobenih posebnih vremenskih nezdov. Poljski pridelki kažejo lepo. Sema je tudi dosti in je dobra košnja. Sadja pa ne bomo imeli; ponekod ga ni prav nič. Precej napotja nam delajo hrošči in miši. Les je drag. Mnogo smo ga že posekali in marsikdo je izropal svoje gozdove, da je greh in bo še kdo zaradi tega jokati. Vendar imamo še vedno nekaj lesa in se kupčija dobro drži.

p Pri veliki tomboli, ki je bila te dni v Gorici na Travniku in se je udeležilo mnogo ljudi, so je sreča letos nasmešnila ženskam. Glavna 2 dobitka sta dobili dve preprosti gospe, 2000 lir je na tej tomboli zadelo Ljudmila Sulgoj iz Orgarja.

p Ures in izves v Ljubljansko pokrajino oprežena ministrskega dovoljenja. Rimski list »L'Eco di Roma« poroča iz Rima, da so pristojne oblasti izdale odlok; naj dajo Carinski uradi direktno dovoljenje za hvoz vnašnega blaga, tudi tistega, za katerega je potrebno posebno dovoljenje.

nje, ki se izvaža v Ljubljansko pokrajino. Prav tako je bilo tudi odrejeno, naj Carinske oblasti dopustijo direktno, brez posebnega dovoljenja, uvoz kakršnega koli blaga, ki izhaja iz Ljubljanske pokrajine, v stare province po celi Kraljevini.

Kdor je naročnik »Domoljub«, bo lahko dobil »Slovenec« koledar za 9 lir in 2 liri za pošiljatsve stroške. Za naročnike bo stal »Slovenec« koledar 20 lir in bo obsegal čez 220 strani »Domoljubove« velikosti. Koledar bo bogato ilustriran in bo v njem tudi lepa povest. Zato ga takoj naročite!

Dve novi mesti pri goriškem stolnem kapitu. Goriški nadškof je ustanovil v goriškem stolnem kapitu dva nova kanonikata, prvi je poseben sv. Valerijanu, drugi sv. Ambrožu. Prvi kanonikat je dobil msgr. Angel Agostini, ki se je pred nekaj leti doselil v našo nadškofijo, drugega pa msgr. dr. I. Mazzi, dekan v Trzinu.

Slovesna procesija Karmelske Matere božje je bila tudi letos ono nedeljo v Sagraju (kraj blizu Vipave v Soči). To je procesija, ki jo tu priredijo vsako leto in se je udeležilo mnogo ljudi tudi iz sagrajske okolice. Za procesijo so šli letos številni zastopniki krajevnih oblasti.

Romarij na Sv. Višarje imajo zdaj nekaj voščev, kakor pa so jih imeli v prejšnjih letih. Več ko dve uri ne morejo ostati na gori, čeprav so romanja vselej dovoljena. Kdor gre na Sv. Višarje, je dobro, če vzame potreben živež s seboj, vsaj kruh, ker tam ne morejo vedno z njim postreči. Ta znamenita božja pot je ohranjena od 24. julija dalje in bo do jeseni ostal stalno tam prof. dr. Dorožić in Vidma, ki bo romarjem vedno na razpolago.

Potem je v Gorici mleko? Od 11. julija so uradno določene naslednje cene: mleko pri kmetu po 1.25 L liter, postavljeno na dom po 1.45 L liter, v razpečevalnicah po 1.55 L liter.

Najboljše delo, ki ga boste za nas storili, je, če pridobite za »Domoljub« novih naročnikov! Letno stane »Domoljub« le 18 lir, polletno 9 lir. Če pridobite 5 novih naročnikov, boste prejeli sami »Domoljub« zastojec.

Brezplačne cigarete za vojne ranjence. »Gazzetta Ufficiale« objavlja zakonsko odredbo, ki daje finančnemu ministru pooblastilo, da lahko za časa trajanja vojne spremeni zakonske predpise o prodaji narodnih tobačnih izdelkov v tem smislu, da bodo vojni ranjenci po vojaških bolnišnicah in rekonvalescenti dobili cigarete brezplačno.

Craški dekan msgr. Alojzij Novak šestdesetletnik. Dne 27. junija je čisto na tihem, brez vsake znanje slovesnosti obhajal svojo šestdesetletnico črniški dekan in častni kanonik goriškega stolnega kapitlja msgr. Alojzij Novak. Ko je bil današnji 60letnik pred časom imenovan za častnega kanonika, smo se v kratkih besedah spomnili velikih zaslug, ki si jih je s svojo žilavo delavnostjo priboril za cerkev in za našo ljudstvo, zato danes samo iskreno želimo, da bi mu ljubi Bog še dolgo vrsto let ohranil žilost in svežost duha, s katero je prevzel čestni križ na svoja, še mladostno krepka ramena!

Zapora nad prodajo vina odpravljena. Ker so se vinogradniška združenja v Italiji zavezala, da bodo dobavila za vojsko potrebne količine vina do novega pridelka, je Ministrstvo za kmetijstvo in gozdove odpravilo zaporo nad prodajo vina, ki je bila uvedena s ministrskim odlokom dne 25. aprila. Poslej je prosta prodaja vina vsake vrste in vsake stopnje alkohola, ki so ga prodajalci imeli ob času objave tega odloka v količini, nižji od sto hektolitrov.

Paketni promet v Ljubljanski pokrajini. Od ponedeljka 21. julija je vpostavljen poštni paketni promet med uradi Ljubljanske pokrajine in drugimi pokrajinami Kraljevine Italije. Tarife so iste kot v Italiji. Paket ne sme biti težji od 10 kg. Za sedaj je služba omejena le na navadne pakete. Prepovedano je pristavljati paketom korespondenco in dodajati listkom napise, ki imajo značaj pisma. Vsak paket mora imeti dve carinski izjavi.

Zadnjič smo poročali, da obhaja 14. julija 40letnico mašništva zaslužni tržaški prelat dr. Jakob Ukmar. Prav leti dan kot msgr. Ukmar so praznovali 40letnico, odkar so bili povečeni, naslednji njegovi goriški tovariši: g. Izaija Božič, upokojeni župnik v Klavžah pri Podmeleu; g. Ivan Drašček, župnik v Kobjelavi na Krasu; g. Ivan Rejcek, župnik v Opatjem selu; msgr. dr. Ivan Tul, prof. bogoslovja v Gorici; g. akademat Vinko Vodopivec, župnik v Kronbergu in msgr. Peter Mosetig, dekan v Ločniku. Svojo pomembno obletnico so vsi gospodje obhajali brez vsake znanje svečanosti. Mi jim želimo: Ad multos annos! Naprej do zlate maše!

Zanimiva zbirka. Zdravstvena policija v Trstu je pred kratkim iz zdravstvenih razlogov izpraznila neko klet, v kateri je shranjeval svoje stvari osemdesetletni tržaški berač. V kleti so našli 400 starih klobukov, na tisoče in tisoče raznih steklenic, na desetisoče raznih kovinskih škatlic, ogromno količino starih svetilk in drugih podobnih stvari. Po izvršeni ocenitvi je berač vse svoje stvari prodal za 4000 lir.

Toča na Krasu. Dodatno k poročilu o strašni toči, ki je v sredo, 2. julija, divjala po raznih predelih goriške dežele, moramo še dostaviti, da je tisti usodni dan pustošila ledena šiba božja tudi po Krasu. Razen Kostanjevice, ki smo jo v poročilu že navedli, je toča obiskala tudi Komen in njegovo okolico. Na srečo tu ni napravila posebne škode. Obupno huje so bili zadeti številni drugi kraji kot Sv. Križ nad Trstom, Prosek, Duvovje in Sežana. Kakor pripovedujejo očividci, je v nekaterih teh krajih neurje vzele do 80 in več odstotkov vseh pridelkov. Znanemu veleposelniku na Proseku je toča zbilila vse vinograde in mu uničila do 200 hl vina. — Po nekaterih vaseh Zgornjega Krasa: v Tomaju, v Skopem in v Avberju se je pojavila neka druga nesreča, ki grozi poljskim pridelkom, zlasti drevmu. Tu se širi in množi neka temnorjava gosenica, ki napada drevesa in jih goli. Pojavlja se na hrastih, na gabrovinah, na orehah, češnjah in češpljah ter pokonča vse listje. Mnogo dreves je že docela golih.

Sv. Križ pri Ajdovščini je dobil novega političnega tajnika. Dosedanji politični tajnik v Sv. Križu pri Ajdovščini, g. Dominik Vacea, je odstopil in pride na njegovo mesto Ivan Furlani. Menjava mesta se je izvršila z veliko svečanostjo ob navzočnosti številnih fašističnih odličnikov in vseh strankarskih pristavev.

Da bi se zvišale številne klavne živine, bo v bodoče plačala država vsakemu živinorejcu po 0.80 do 1.15 lire za vsak kg žive teže za živino, ki jo bo oddal v klavnice. Država bo skupno izdala v ta namen na leto okoli pol milijarde lir.

160 nemških otrok je prispelo z Dunaja v Trst, od tod so nadaljevali pot v kolonijo pri Sv. Pelagiju pri Rovinju. Kmalu za prvimi je prišlo 300 nemških otrok iz Monakova, Kölna in Düsseldorfa. Ta skupina ostane šest tednov v Opatiji.

Korenina jo je ubila. Marija Lebanova iz Idrije ob Bači pri Sv. Luciji je grabila seno na travniku, tik pod visoko strmo skalo. Tam na

vrhu nad skalo je čistil njivo Lebanov sosed Anton Leban. Nehote in nevede je vrigel navzdol vačo korenino, ki je Lebanovi padla na glavo. Udarec je nesrečnici prebil lobanjo in je Lebanova na mestu preminula.

Ono sredo je začelo goreti v nekem hribu nad vipavskimi Vrhpoljami. Bila je nevarnost, da se vname gozd v bližini. Uspešno so posredovali gasilci iz Ajdovščine in Vipave.

Na železniški progi pri Sv. Luciji je 29letni Karel Juh iz Tolmina šel čez progo, pa ga je zgrabila lokomotiva, ki je tisti trenutek prihitela od druge strani. Pri tem je dobil hude poškodbe, med drugim si je prebil lobanjo.

Štiri leta je, ker je pretepal svojo ženo. Pred goriško poroto je bil obsojen na štiri leta ječe 37letni Anton Frank, doma iz Gorice, ki je bil obtožen, da je grdo ravnal s svojo ženo in otroci. Uboja žena je s solzami v očeh opisala bridkosti svojega zakonskega življenja, vendar je skušala biti prizanesljiva in je marsikak dogodek omilila. Nekateri priče pa so moža označile kot nasilneža, ki je vdan pijači, nakar je bil tudi obsojen.

Kratke z vsega sveta

Svicarska vlada je odredila, da se mora vsa letošnja žitni pridelek izročiti oblastem. Žito bo oblast odkupila in razdelila med potrošnike.

514.671 vojakov je doslej izpustila iz vojnega ujetništva Nemčija.

Zagrebaški veleposojem bo od 6. do 15. septembra.

Na Bolgarskem smejo zdravi ljudje jesti samo kruh, ki ima 30% koruzne moke; kruh iz same pšenice moke uživajo le bolniki.

19.000 komunistov so zadnje dni zaprli v Parizu in drugih francoskih mestih.

Veliko pomanjkanje premoga je nastalo v Švici, zato so ukiniteli eno devetino potniških vlakov.

V Berlinu je umrl nagle smrti Hans Storch Sarraani, ravnatelj znanega cirkuškega podjetja. Velikanski gozdni požari so izbruhnili v pokrajini okrog mesta Las Palmas v Španiji.

Vagone, ki lahko vozijo 40 do 50 ton premoga, so uvedli v promet v Nemčiji. Zahtevajo močnejše izdelane progo.

Bivši grški kralj Jurij je dopotoval v južno Afriko v Pretorijo; od tam pojde v Ziruženo državo.

Prvi transport judov je bil te dni odposlan iz Zagreba na prisišno delo.

Izvoz ovčjih kož je prepovedala Turčija.

Prvo nemško-norveško lobiščarje za dekleta so odprli v Nordseteru pri Lilienhamru na Norveškem.

Letošnja letina v Evropi bo boljša od lanske, poročajo iz Berlina.

Zaradi suše je nastalo v Ameriških državah Montana in Idaho 180, v državi Washington pa 200 velikih gozdnih požarov.

Srbska narodna banka v Beogradu plača za 1 kg srebra 600 din.

Poldrug milijon zabojev pomaranč izvozi letos Španija.

105 milijonov ljudi šteje vse ozemlje v obli močju Japonske; v 60 letih se je število prebivalcev Japonske podvojilo.

Nad 2 milijona kvintalov fižola bo letos pridelala Italija; največ fižola pridelala pokrajina Campagna.

4700 židovskih podjetij je na Slovaškem; njih je investiranega okrog 4 milijarde kron židovskega premoženja.

Na borzi v Buenos Airesu se je zadnje dni dvignil tečaj italijanske lire od 22.23 na 24 pozosov za 100 lir.

V Španiji bodo vsi verižniki, ki skrivajo življenjske potrebnosti v težjih primerih obsojeni na smrt.

V Berlinu je umrl 78 letni Carl von Siemens, šef svetovnoznane tvrdke Siemens.

Zaradi pomanjkanja mazilnega olja so morali v Egiptu ustaviti obratovanje Dieslovih strojev, ki poganjajo namakalne naprave v egiptovskem gospodarstvu.

Kmet in škric. Škric pride na deželo in vidi kmeta na njivi ko nekaj seje. Prepričan, da se bo čutil kmet bogve kako počaščenega, ga ogovori, pravi: »Kar seji, prijatelj, da bo naš nas kaj hranel!« Kmet ga brekine: »Saj sem sejem deteljo za vola!«

Na vrhu Europe

Zanimivo je, da je Mont Blanc, čeprav najvišji vrh v Evropi, med planinci manj priljubljen kot nekateri drugi alpski vrhovi, kakor n. pr. Matterhorn, Grossglockner ali Jungfrau. Plezanje na Mont Blanc je skrajno naporno, občeudovanja vredno, le čar junaštva in romantičnost mu manjka.

Tembolj pa se zanimajo za najvišjo goro v Evropi znanstveniki in sicer zelo ugledna veja znanosti, zvezdoslovje (astronomija). Prav na vrhu Mont Blanca stoji zvezdarna, ponos in hrepenenje vseh evropskih zvezdoslovcev. Zakaj tudi ne, saj ni nikjer v Evropi točke, ki bi bila bližja nebu, bolj odtegnjena velemestnemu dimu in prahu, odkoder moreš v svežem gorskem zraku s pridom in nemoteno posvetiti vso svojo pažnjo nebu in velikim skrivnostnim telesom na njem.

Prvič je dosegel Mont Blancov vrh J. Balmat leta 1786. Pred več kot petdesetimi leti pa je bil Mont Blanc priča tekmi dveh mož, zvezdoslovcev in navdušenih planincev: to sta bila Vallot in Janssen.

Vallot se je že on leta 1886, zanimal, kako postaviti na višavah montblanškega gorovja zatočišče za planince in opazovalnico za zvezdoslovce obenem. Do

Tudi za izkušenega turista izredno nevarna stena Grandes Jorasses v skupini Mont Blanca.

takrat sta bili v celem le dve kočici na tej velikanski, 50 km dolgi in 15 km široki gorski skupini, ležeči na meji med Francijo, Italijo in Švico. Poslednja kočica je stala v višini 3619 m, ostalih 1000 m do vrha pa je bilo brez vsega. Kdor je šel na vrh, si je moral sam prinesiti šotor, če je hotel gori prenočevati. Vallot sam je preživel tri dni na vrhu v spremstvu asistenta in dveh planinskih vodnikov iz planinskega mesta Chamonixa. Tam je proučil vprašanje postavitve nove kočice na Mont Blancu.

Sam Vallot nam lepo in nazorno popisuje, kako so na gori prenočili. Med drugim pravi tudi sledeče:

»Ko smo se zjutraj v šotoru zbudili, smo mislili, da se bomo zadušili. Kisika je bilo tako malo, da je bil zrak, ki se je nahajal v zaprtim šotoru, popolnoma porabljen. Potem nas je še zalotila strahovita nevihta. Štirje na sa-

Na oddihu po napornem plezanju.

motnem vrhu smo opravljali vlogo strelovodov. Naša telesa so bila nabita z elektriko: od elektrike so se nam šopirili lasje, pri vsakem gibu s prstom je z glasnim prasketom šinila iskra s členka.« itd.

V razpoloženju tega pustolovskega bivanja na vrhu Mont Blanca je padel sklep, postaviti kočico za turiste, ki naj služi obenem tudi zvezdoslovcem za njih opazovanja. Vallot je takoj poiskal primerno mesto in junija 1890 je bila lušča že gotova v Chamonixu. Razstavili so jo na posamezne 15 kg težke dele in 25. junija se je podala dolga karavana planincev z deli kočice na hrbtih na vrh. V šestih dneh je kočica že trdno stala na skalnatem temelju 4365 m visoko.

Vallotov tekmeč, ugledni zvezdoslovec Jules Janssen medtem tudi ni počival. Če je za-

S cepinom in ob vrvi po strmini navzgor.

30 metrov visoki Kristusov spomenik na Mont Blancu.

Žična železnica in predor na Mont Blancu; stroj vozi samo do gotove višine, potem se je treba dvigati peš.

glovel Vallot po tem, da je prvi zgradil kočico in opazovališče na Mont Blancu, je pa Janssenova zasluga pravilna dvonadstropna zvezdarna z daljnogledi in potrebnimi delovnimi prostori ne na vznožju pod vrhom, ampak na samem vrhu 4810 m visoko. Pozneje je bila ta Janssenova zvezdarna večkrat dopolnjena, popravljena in prenovljena, zadnjikrat pred nekakšnimi petimi leti.

Sedaj je zvezdarna na Mont Blancu delovno znanstveno središče prvega reda in spada med največje zvezdarne v Evropi.

Ko so kopali temelje za novo zvezdarno, so odkrili še sledečo zanimivost: Mont Blanc je pokrit z debelo snežno kapo. Ko so za postavitev temeljev to snežno plast urejevali, so naleteli pod njo še na plast ledu, v prerezu najmanj 15 metrov debelo. Sele pod njo se na-

Planšarica žene domov

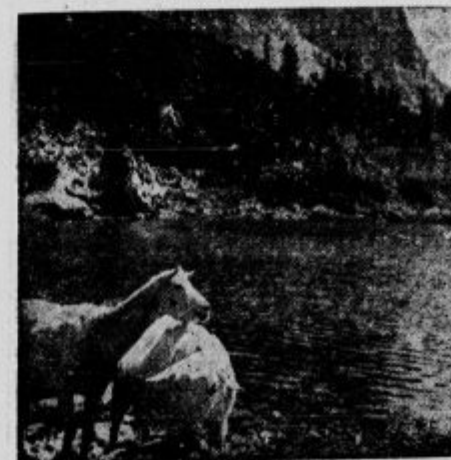
haja prava skala. Če snežno in ledeno plast odračunamo, bi bil Mont Blanc v resnici samo 4780 m visok, točno pet metrov nižji od bližnjega južnega vrha v montblanški verigi, ki nosi ime »Rocher sans Nom« (Skala brez imena). Ta vrh nima snežne in ledene kape. V resnici je torej ta »gora brez imena« najvišja gora v Evropi in ji je Mont Blanc to čast odvzel — s svojo kapo.

Morda ne bo odveč, ako na koncu tega članka navedemo nekaj gor, ki jih prištevamo med najbolj visoke na svetu:

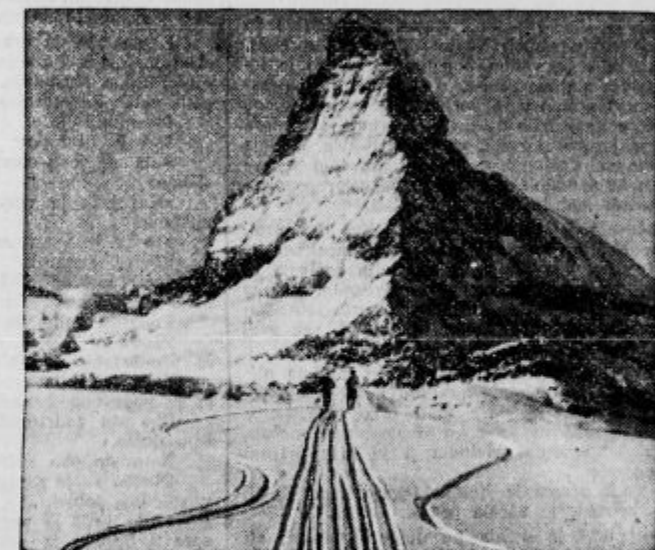
Na prvem mestu je Azija, zakaj njen vrh Mavnt Everest v Himalaji meri 8882 m nad morjem. Aziji sledi Južna Amerika z Ankonkaguo v južnih Andah, ki je 7035 metrov visoka.

V Severni Ameriki na Aljaski sega Mavnt Mek Kinle 6240 m, v osrednji Afriki Kilimindžaro 5893 m, v Avstraliji na Novi Gvineji pa Mavnt Viktorija 5100 m v zračne višave.

Ljubljanska pokrajina se ne more ponašati z gorskimi velikani, kakor jih ima ostali svet. A vendar iskreno zvesto in nad vse ljubimo hričke in gričke, pa naj jim bo kakršno koli ime: Krim, Sv. Gora nad Litijo, Zaplaza, ali pa prijazni Kurešček.

Bližnja okolica visokoplaninskega jezera.

Matterhorn, eden izmed najlepših, toda najbolj nevarnih alpskih velikanov.

Profesor Janko Mlakar, znan slovenski turist in predavatelj, ki je vrh Mont Blanca spoznal »na licu mesta«.

Edmond
de Amicis

ROMANJOLSKA KRI

Tisti večer je bil Franckov dom bolj miren kot navadno. Oče, trgovec z drobnarijami, je odšel v mesto, da si kupi potrebne zaloge za svojo trgovino. Z njim je odšla tudi njegova žena, ki je nesla k zdravniku hčerko, da ji napravi majhno operacijo na očesu. Nameravali so se vrniti šele naslednje jutro. Bilo je skoraj polnoči. Ženska, ki je prihajala vsak dan pomagat v gospodinjstvu, je odšla že v mraku. V hiši sta ostala samo stara mati, ki je bila mrtvoudna, in trinajstletni Franček. Priljučna hiša je stala ob cesti, za strešja oddaljena od vasi, nedaleč od mesta Forli, v Romaniji. V bližini je bila samo neka hiša, ki jo je pred dvema mesecema uničil požar in na kateri je bilo videti še znamenje, da je tukaj bila gostilna. Za hišico je bil majhen vrt, obdan z živo mejo. Vrata trgovine, ki so bila obenem tudi hišna vrata, so se odpirala na cesto. Vsenakrog so se razprostirala samotna, obdelana polja, na katerih so rastle murve.

Bilo je skoraj polnoč. Zunaj je deževalo in veter je zavijal okoli voglov. Franček in stara mati sta bila še vedno v jedilnici, katero je ločila od vrta majhna sobica, v kateri je bilo spravljeno staro pohištvo. Franček se je vrnil domov šele ob enajstih, po večurni odsotnosti, in stara mati ga je pričakovala vsa zaskrbljena. Sedela je v svojem naslanjaču, kjer je navadno sedela ves dan in nekolikokrat tudi vsa noč, ker pogosto zaradi nadehu ni mogla ležati.

Deževalo je in veter je zaganjal dež proti oknom. Noč je bila zato temna. Franček se je vrnil truden, ves blaten, s strganim jopičem in s podplutbo na čelu, kamor ga je zadel kamen enega izmed tovarišev. Stepli so se na vasi, kakor po navadi. Poleg tega je zaigral ves svoj denar in izgubil svojo čepico.

Ceprav je sobo razsvetljevala le majhna oljnata svetilka, ki je stala na robu mize poleg naslanjača, vendar je stara mati takoj opazila, v kakšnem stanju se je vrnil domov njen nečak. Deloma je uganila, deloma ji je sam priznal svoje početje.

Z vsem srcem je ljubila tega dečka. Ko ji je vse priznal, je začela jokati.

»Ah! ne,« je dejala po dolgem molku; »ti nimaš srca za svojo staro mater. Nimaš srca, da tako izkoristiš odsotnost svojih staršev in me žalostiš. Ves dan si me pustil samo! Niti malo se ti nisem smilila! Pazi, Franček! Na slabi poti si, ki te bo privedla do slabega konca. Videla sem že druge, ki so začeli prav tako, kakor ti. Začne se s tem, da se uide od doma, da se pretepa s tovariši in zaigra denar. Polagoma se namesto kamena vzame v roke noč; od igre se preide na druge pregrehe in od teh... k zločinu.«

Franček je poslušal, naslonjen na omaro s sklonjeno glavo, z namrščenimi obrvmi in še ves razgret. Čop lepih kostanjevih las mu je visel preko čela, lepe modre oči so zlele nepremično staro mater.

»Od igre do zločina,« je nadaljevala starka, ne da bi prenehala jokati. »Misli na to, Franček. Misli na onega izgubljenca, na Vida, ki se sedaj potepa po mestu. Star je šele štiri in dvajset let, pa je bil že dvakrat zaprt. Njegova mati, katero sem zelo dobro poznala, je umrla od žalosti, njegov oče pa je odšel v Švico, da se izogne sramoti. Misli na tega ničvrednega, kateremu tvoj oče nikoli ne vrne pozdrava in ki hodi okoli z lumpi, ki so še slabši od njega, dokler ne bo končal v ječi. Poznala sem ga še kot dečka. Začel je, kakor ti. Misli na to, da bodo tvoji starši končali tako, kakor njegovi.«

Franček je molčal. Saj ni bil hudobnega srca. Njegova razbrzdанost je izvirala le iz njegovega živahnega značaja in njegove drznosti. Njegov oče je prav zato ravnal napačno, ker se je zanašal na njegov lep značaj; pustil mu je vso prostost in čakal, da se sam od sebe spametuje. Bil je srčno dober, toda zelo trmast in tudi če je spoznal, da je kriv, ni hotel svojega kesanja pokazati tudi na zunaj in prositi za odpustanje. Njegovo srce je prekipelo ljubezni in nežnosti, toda njegov ponos ni je branil, da bi to pokazal.

»Ah, Franček!« je vzdihnila stara mati, ko je videla, kako trdovratno molči. »Niti besedice kesanja mi ne privoščiš! Saj vendar vidiš, kako sem že pri koncu. Ne smel bi biti tako brezsrčen, da pustiš jokati mater tvoje matere, ki je tako stara in bo kmalu umrla. Tvoja uboga stara mati te je vedno tako rada imela. Kolikokrat sem te cele noči zibala, ko si bil še dete. Kolikokrat nisem niti jedla, da sem se mogla igrati s teboj. Ti vsega tega ne veš. Nešteto krat sem rekla: »Ta bo moja tolažba.« In sedaj me mučiš! Rada bi dala to malo življenja, ki mi še ostane, da bi videla, da si postal zopet dober, kakor takrat, ko sem te vodila v cerkev. Ali se še spominjaš, Franček? Ali še veš, kako si mi polnil šepo s kamenčki in travo in kako sem te prinesla domov v naročju, ker si mi med potjo zaspal? Tedaj si imel rad svojo staro mater. In sedaj, ko sem mrtvoudna in bi potrebovala tvoje ljubezni kakor zraka, saj nimam ničesar drugega na svetu, ker sem komaj še živa... Moj Bog...«

Franček se je pravkar hotel ves ginjen vreti stari materi v naročje, ko je zaslišal v sosednji sobici rahlo škripanje. Ni mu bilo jasno, ali ropota veter z veternicami ali pa je kaj drugega.

Prisluhnil je.

Dež je lil kakor iz škafa.

Šum se je ponovil. Tudi stara mati ga je slišala.

»Kaj je?« je vprašala čez nekaj časa vznemirjena.

»Dež,« je zamrmral deček.

»Torč, Franček,« je dejala starka in si obrisala oči; »ali obljubiš, da boš priden in da mi ne bo treba več jokati?«

Ponoven rahel šum jo je prekinil.

»Toda zdi se mi, da to ni dež,« je vzklíknila in prebledela... »Pojdi pogledat!«

Toda takoj je pristavila: »Ne, ostani tukaj!« in je pograbila Frančka za roko.

Oba sta zadrževala sapo. Slišati je bilo le šum dežja.

Nato sta oba vztrepetala.

Obema se je zdelo, da sta slišala tihe korake v sosednji sobici.

»Kdo je?« je vprašal deček. Le s težavo je spravil besede iz sebe.

Nihče ni odgovoril.

»Kdo je?« je znova vprašal deček, trepetajoč od strahu.

Toda komaj je izgovoril te besede, ko sta oba kriknila od groze. Dva moža sta planila v sobo. Eden je pograbil dečka in mu pritisnil roko na usta, drugi je stisnil starko za grlo. Prvi je dejal: »Tiho, če nočeš umreti!« Drugi pa: »Molči!« in je izdrl nož. Obi sta imela obraz pokrit s črno ruto, ki je imela dve luknji pred očmi.

Za trenutek ni bilo slišati drugega, kot naporno dihanje vseh štirih in šum dežja. Starka je hropila in imela izbuljene oči.

Tisti, ki je držal dečka, mu je rekel potihoma: »Kje ima tvoj oče denar?«

Dečku so šklepetali zobje; s komaj slišnim glasom je odgovoril: »Tam... v omari.«

»Pridi z menoj!« je dejal neznanec.

Vlekel ga je v sobico, še vedno ga držeč za vrat. Tu je bila na tleh zakrita svetilka.

»Kje je omara?« je vprašal.

Deček je pokazal na omaro.

Da bi bil pri svojem poslu varen pred dečkom, ga je vrgel na kolena pred omaro in mu stisnil vrat med svoja kolena, da bi ga mogel zadaviti, če bi hotel kričati. Držeč nož z zobmi in luč v eni roki, je z drugo potegnil iz šepa priostreno železo in ga vtaknil v ključavnico. Zlomil jo je, nato odprl vrata, prebrskal v naglici vso omaro, si napolnil šepo, zaprl vrata, jih znova odprl in še enkrat vse prebrskal. Nato je zopet pograbil dečka za vrat in ga potisnil v sobo, kjer je drugi ropar še vedno držal starko, ki je bila napoln mrtva.

Ta je tiho vprašal: »Si našel?«

»Našel,« je odgovoril tovariš.

In je še pristavil: »Poglej k vratom.«

(Dalje prihodnjič.)

ZRNA

MODROSTI

Redkokdaj smeš kritizirati to, kar je bilo. Misli pa vedno na to, kaj bo.

Strah imamo samo pred stvarmi, ki jih na pol poznamo. Tiste, ki jih poznamo do dna ali ki jih sploh ne poznamo, se nam zde zelo preproste.

Ne smemo spreminjati stvari, ne da bi se vprašali prej, zakaj so take kot so.

Nihče ni popoln. Ljudi je treba vzeti kakor trgovski račun: ugotoviti v njegovih lastnostih to, kar je v dobro in to kar je v breme, in ko je več tega, kar je v dobro, je dobro.

Kar delaš, delaš dobro, če delaš z ognjem. Kdor dela le zato, da služi denar in ne dela z ognjem svoj poklic, ne bo nikoli velik mož.

Ko zbereš skupaj deset popolnih ljudi, še nisi naredil soglasja, ampak šele ustvaril zmešnjavo.

Če kaka stvar ne gre dobro, se devet desetih ljudi opravičuje in išče razlog za neuspeh runaj sebe, to se pravi poleg sebe, pri bližnjem. Če se hočeš v življenju povzpeti, se potruji, da boš in vrst zadnje desetine ljudi, ki si upajo priznati odkrito in brez napačnega strahu, da so se zmotili in ki upajo v bodočnosti popraviti napako ali kar točneje, dati popraviti napako.

ZOBJE V PREGOVORIH

Bog zobe vzame, a široko grlo da.

Če bi bil hleb, zobje se dobe.

Drži se, kakor bi ga zob bolel.

Ima redke zobe, pa goste laže.

Jezik tišči, kadar zob boli.

Bil bi kruh, zobje se dobe.

Kdor je dal zobe, da tudi za zobe.

Kdor se ljudem v zobe da, tega le čas iz ust reši.

Kdor si reže ob petkih nohte, dobí trdne zobe.

Kdor zob nima, ne more jezika za zobmi držati.

Kjer zob boli, jezik oteče.

Mrtveca zob ne boli.

Pes, ki molči in nič ne laja, globoko zobe zasa.

Podarjenemu konju se ne gleda na zobe.

Prosenega kruha za zobe, ga je poln gobec.

Stoji kakor žabji zob.

Tudi voda ima zobe.

Volk že ve, a čim si ftrebji zobe.

Za vsako delo roke, za vsako jed zobe.

Ivan Šašelj

Nekaj dobre volje

V zakonu. »Kaj pa rečeš svoji ženi, če prideš pozno domov? — Jaz rečem samo: Dober večer. Vse drugo pa potem pove ona.«

Spomini. Dva vojaka obujata spomine na svetovno vojno in pravita, da sta oba šla prav rada v vojno. — »Jaz sem bil takrat še samec in ljubil sem boj,« pravi prvi, »pa sem bil rad vojak.« — »Z menoj je bilo narobe. Jaz sem bil oženjen in ljubil sem mir, zato sem z veseljem šel na bojišče,« zatrjuje drugi.

Ubojilivost. »Marija,« reče gospodinja služkinji, »preden boste nesli krožnike z mize, morate vprašati goste, ali ne bi radi še enkrat dobili juho.« Pri prihodnjem povabilu vpraša Marija: »Ali bi kdo še želel juho?« Neki gost se oglasi: »Jaz!« — »Je ni več!« pove Marija.

V šoli. Učitelj: »Zakaj gradimo mostove?« Učenec: »Da morejo reke pod njimi teči.«

Med slikarji. »No, kaj porečeš temu oslu? Ali ni naslikan kakor živ?« — »Sliki res ne manjka drugega kakor tvoj podpis, pa gre lahko na razstavo.«

Iz raznih krajev

la nekaj sadnih dreves. Tudi sosednje vasi so utrpel veliko škodo.

Šmarjeta. Te dni smo zopet dobili poštno zvezo z Novim mestom. Poštini in potniški promet je dvakrat dnevno. Od pošte v Novem mestu odhaja avtobus št. 7.13, iz Šmarja pa odhaja v Novo mesto ob 8.17 ter ima železniško zvezo proti Ljubljani. — V naše toplice je prišlo že mnogo letoviščarjev.

Z Dolenjskega. Lansko leto smo imeli zelo slabo vinsko letino. Letos pa kažejo za enkrat vinogradi precej dobro. Morda bo pridelek tako dober, kakor je bil leta 1917. Da bi le vreme bilo ugodno in bi nam toča ne nagajala. — V Novo mesto je prišla druga pošiljka modre galice, ki jo rabijo posebno vinogradniki za svoje trte. V drugi pošiljki je bilo 11.000 kg galice. Tudi druga pošiljka ni niti od daleč krila vseh potreb, ki jih imajo kmetje.

Višnjagora. Promet v Višnji gori postaja vedno bolj živahen. Število vlakov, osebnih in tovornih, skozi Višnjo goro se je pomnožilo. Vsi vlaki imajo večje število vagonov kakor prej. Na postaji Višnja gora izstopa in vstopa vedno več potnikov. Posebno ob nedeljah in praznikih je število potnikov zelo veliko. — Tudi smo dobili novega zdravnika. To je g. dr. V. Hudelist, ki je bil doslej zdravnik v Brežicah. Bolniki ga z zaupanjem kličejo na pomoč. — Umrl je tesarski mojster Janez Borštnar, star 90 let. Do zadnjega časa je bil še krepak in je opravljal težka tesarska dela. — Žitna letina kaže zelo dobro, sadna letina bo pa slaba.

Novo mesto. Vojaška oblast je Visokemu Komisarjatu v Ljubljani sporočila, da se smejo vojaški konji začasnó pustiti kmetom za izvršitev poljskih del. To pa le pod pogojem, da konj ne bodo odstranili in da so vojaški oblasti vedno na razpolago. Visoki Komisarjat je o tej odločbi preko okrajnih oblastev obvestil vse občinske urade. Kmetje bodo to odločbo pozdravili, ker bo z njo marsikateremu kmetovalcu omogočeno, da bo pravočasno izvršil vsa potrebna poljska dela.

Soteska. Skozi našo vas je oni večer vozil 46 letni Alojzij Turk, doma iz ajdovske občine. Vozil je s kolesom skozi Sotesko. Tam je padel s kolesa in na cesti obležal s hudimi poškodbami na rokah in na glavi. Še ponoči so ga odpeljali v bolnišnico Usmiljenih bratov v Kandiji, kjer ga sedaj zdravijo.

Dobrota pri Ljubljani. Te dni je zdravstvena avtokolona preiskovala zdravstveno stanje našega ljudstva. V sijajno opremljenih avtomobilih so

zdravniki-specialisti ugotavljali zdravje in bolezen bol. mladine, pa tudi odraslih. Izvršila je okoli 600 do 700 pregledov in to vse brezplačno. Pregledani so s številnimi zdravstvenimi nasveti in recepti odhajali prav zadovoljni ter so našim oblastem, Vis. Komisarju Eksk. Grazioliju, ravnatelju dr. Cav. Duceju ter gg. zdravnikom avtokolone za njihovo skrb in pomoč prav hvaležni.

Velike Lašče. V nedeljo, 27. julija, bo v tukajšnji farni cerkvi daroval prvo sveto daritev g. Peterlin Jože, salezijanec. Sprejem novomašnika bo v soboto ob 7 pred cerkvijo. Popoldan bo blagoslov in pete litanije pri sv. Roku ob 5. Gospodu novomašniku želimo vsi rojaki veliko uspeha pri delu za zveličanje duš v vinogradu Gospodovem!

Crnomoj. Tu je umrl 80 letni bivši trgovec Janko Puhek. — V Kolpi je našel smrt 18 letni sin posestnika Velkova iz Zapudja. — Strela je udarila v gospodarsko poslopje posestnika Pucija na Svibniku, ki je pogorelo. — Zetev je v polnem razmahu in še ni preslaba.

Pridnemu kmetovalcu je zemlja darežljiva mati

Kostanjevica. Prodajalce in kupce opozarjamo, da bo v ponedeljek, 28. julija, v našem kraju velik letni živinski sejem za prašiče, govedo in konje. Novo sejmističe je poleg romarske cerkve Matere božje dobrega sveta.

Velika Loka. Županskih dolžnosti je bil na predlog okrajnega komisarja v Trebnjem Ivana Bana razrešen župan naše občine Ivan Goden. Na njegovo mesto je bil imenovan trgovec in posestnik v Veliki Loki Franc Bukovec.

Gatina. Po kratki in mučni bolezni je umrl dne 13. julija lepo pripravljen ugledni posestnik Rus Anton p. d. »Zgajnar«. Rajni je bil zaveden katoličan. V njegovo hišo so zahajali samo dobri listi. Na »Domoljub« je bil stalno naročen. Bil je vzoren gospodar, dolgo let občinski in žolski odbornik. Ustanovil je gasilsko četo. Bil je njen prvi predsednik. Pogreba se je udeležila lepa četa gasilcev, domačih in sosednih, z zastavo. Gospodarsko je bil pokojnik eden najbolj naprednih v vasi. Pogrešali ga ne bodo samo domači, ampak tudi reveži. Dalmatinski krošnjari so imeli v njegovi hiši stalno prenočišče. Njegova žena pa jim je preskrbela brezplačno večerjo. Pokojnemu Antonu bodi Bog obilen plačnik!

Kupujte pri trvdkah, ki oglašajo v »Domoljubu«!

Trška gora pri Novem mestu. Viničarjeva hči 11 letna Slavka Greiner je ono nedeljo popoldne pasla krave. Pri vračanju proti domu je ena od krav zbežala in se zagnala z vso silo proti pastirici. Z rogovij je krava s tako silo udarila proti deklici, da ji je zlomila ključnico in je Slavka morala v bolnišnico.

Ština na Dolenjskem. V četrtek, 10. julija, je polje okrog naše vasi zadela huda ujma. Dan je bil zelo soparen. Popoldne okrog petih je prihrumel silen vihar s točo v smeri Litija—Hudo—Draga—Crnelo, potem se je obrnil na Polzevo in Luče ter krško okolico. Toča je strahovito klesala. Od koruze so ostala samo debla. Žito je toča cmrlatila, prav tako ostale prideleke. Vihar je podiral korenice in lomil veje. Strela je razkla-

Smola barona Dorivala

Proti večeru se je Dorival oblekel za na sprehod. V žep je vtaknil legitimacijo, ki mu jo je dala policija. Z njo se je čutil varnega.

Po toplem, sončnem pomladanskem dnevu je zapihljal prijeten večer. Pomlad je premagala zimo. Prvi zeleni popki so kukali povsod. Zdelo se je, da je rumenozeleni pajčolan pregrnil živalski vrt. Po cestah so se drenjali ljudje. Pomlad jih je izvabila iz hiš. Veselje se jim je bralo na licih. Po klopeh so sedeli zaljubljeni parčki.

Dorival si je mislil: »Jutri bom sedel poleg nje!«

Hodil je brez cilja po drevoredih in stezah v živalskem vrtu in kar na lepem se je znašel pri Čevljarskem mostu. Ne da bi kaj na to mislil, je dospel tja, kamor ga je bila povabila Ruta na prvi sestanek. Šel je preko mosta. Tam čez je hodil gor in dol in čakal. Tamle na voglu je stal stražnik, ki se ga je Ruta tako ustrašila. Čutil je v roki, kako se ji je tresla roka. Trikrat blagoslovljeni stražnik!

Šel je naprej. Nasproti mu pride stražnik, širok in debel. Čez dolg, moder plašč se je prepal s rumenim usnjatim pasom, kjer je visel revolver. Roke je držal na hrbtu, glavo s svetlo čelado pokoncu in srkal večerni zrak.

Dorival je obstal pred možem in vprašal?

»Kadite?«

Stražnik ga je gledal z očmi, kjer se je zrcalilo začudenje in nezaupanje. Oboje hkrati. Počasi in dobrovoljno je odgovoril:

»Kadim že, ampak v službi ne.«

Dorival potegne dozo za cigarete.

»Vam smem ponuditi cigarete?«

Stražniku pomoli odprto dozo. Tetlaj zagleda črk z opijem, ki jo je bil Adamek samo pol pokadil. Še pet takih cigaret je tičalo pod modrim trakom v srebrni dozi! Preneemuol za las je manjkalo, pa bi njegova razstresenost napravila ubogemu stražniku hude, hude sitnosti.

Po predpisanih pravilih je stražnik medtem snemal belo rokavico z desne roke in prav, ko je hotel reči »prosim, prosim« in seči v dozo, se mu je zaprla pred nosom.

»No, no?«

»Oprostite, ampak — ampak.« je iskal Dorival, kako bi se opravičil zaradi čudnega obnašanja, »te cigarete so preslabe za vas. To — stražniku da pet kovačev — skupite si za boječke cigare!«

»No, no?« se stražnik znova začudi in nemo ogleduje svetel novc. »Kaj pa?«

Dorival ni imel nobenega poželjenja, da bi se spustil s stražnikom v daljši pogovor.

»Dobre volje sem danes,« se zasmije stražnik in se urno obrne proti frančiškanski cerkvi. Obdarjeni stražnik se zadovoljno namuza za njim in gre naprej počasi in premišljeno, kakor služba zahteva.

Pred srbsko kavarno na Marijinem trgu so gostje že sedeli zunaj na terasi, ograjeni z nizkim zidom.

Dorival sede k mizi, ki je bila prosta. Natakakor mu prinese čašo piva in večerni časopis.

Dorival brž poišče krajevne novice. Dobil je, kar je iskal. Vest je obsegala le nekaj vrstic. Glasila se je:

Še nepojasnen slučaj se je dogodil danes v predpoldanskih urah v poslovnih prostorih bankirja Frica Adamka. Narkotiziral je lastnika bančnih poslov nek neznan človek v njegovi zasebni sobi, kamor je bil zaprosil za poslovni pogovor. Neznancu se je posrežilo zbežati. Če mu je bilo mogoče izvršiti prej ko slej premišljeno tatvino, do te ure še ni znano, ker Adamek doslej še ni prišel k zavesti.

10.

Prej kakor po navadi je pozvonil Dorival slugi. Spal je slabo.

Ko mu je Galdino prinesel zajtrk, ga je takoj poslal po jutranji časopis. Tokrat je prinesel list skoraj za cel stolpec vest »Atentat na bankirja Adamka.«

Galdino je hotel povedati gospodarju, že precej sejasno zgodbo o luknji na preprogi, pa ga je Dorival rešil te muke in ga zapodil iz sobe. Z napeto pozornostjo je bral poročilo v časopisu.

SE ENA VELESILA

Ta velesila je film. Zelo znana je postala že fraza: tisk je velesila. Danes moramo dodati še frazo: film je velesila. Vedno bolj in bolj se uveljavlja. Prodrli je že takorekoč v vse najbolj zakonite kraje, v velikem številu ga ljudje gledajo. Postal je v resnici činilec, ki mora nanj resno računati vsakdo, kdor opazuje narod in njegovo življenje.

Toda film ni stvar, mimo katere gremo lahko kar tako. Danes pomeni vprašanje filma toliko kakor vprašanje pravnega in verskega zdravja poedincev in celih narodov. Lahko se namreč zgodi, kakor se je že dogajalo in se po mnogih krajih še dogaja, da postane film podobno kakor slaba knjiga zastrupilevalec ljudi in narodov. Vprašanje filma postaja vedno važnejše. Film je na tem, da postane največje in najuspešnejše sredstvo vplivanja, še močnejše kakor tisk, saj je znano, da nekatere filme gleda na milijone in milijone ljudi.

Marsikomu je znano, da se največ filmov izdelava v Ameriki. Danes je proizvodnja teh filmov že precej izboljšana. Toda ni bilo vedno tako. Ameriški film je bil še nedavno tako slab in neraven, da se je začela proti njemu javna gonja. Voditelje filmske proizvodnje je javno mnenje končno prisililo, da so se slovesno zavezali ščititi pravost v filmu. Toda to je bila le prazna obljuba. Kinematografi so še dalje nemoteno vrtili naprej slabe filme in predvajali zmote in zablude.

To je zelo ogorčilo javno mnenje. Amerikanci so se nato začeli organizirati v takozvano legijo dostojnosti ter bojkotirati slabe filme. Ta legija je imela namen, da zbere vse poštene ljudi v boj proti slabim filmom. V kratkem je število članstva te organizacije naraslo na ogromno število 15 milijonov članov. Vsi ti so se s posebno obljubo zavezali, da se bodo borili proti slabim filmom ter zlasti, da jih ne bodo obiskovali. Pri tej akciji so se združile vse veroizpovedi: katoličani, protestanti in judje.

Filmski podjetniki so takoj v začetku nastanka »Legije dostojnosti« že začutili nevarnost

ter se začeli pogajati z voditelji gibanja, s katoliškimi škofi. Predlagali so posebno nadzorstveno komisijo nad filmi. Škofje so ta načrt potrdili, vendar pa izjavili, da bodo še dalje sami budno nadzorovali filme.

Filmski podjetniki so si nato postavili posebno komisijo, ki izvajala nad filmi cenzuro, kateri se morajo podvreči vse filmske družbe. Komisijo sestavlja 7 oseb, med njimi je en strokovnjak za bogoslovna vprašanja. Od te komisije odobreni film dobi posebno znamenje, da se loči od filmov, ki niso podvrženi tej cenzuri.

Film je kar čez noč postal boljši. Pritisnili so ga tam, kjer je najbolj občutljiv: pri denarju. To je bilo v Ameriki. Vprašanje filma pa je sodobno in pereče tudi povsod drugod. Film je lahko v veliko korist, kot večina modernih pridobitev, lahko pa tudi v veliko škodo, narodno in versko, če je slab in neraven. Zelo napačno in nazadnjaško je mnenje tistih, ki obsojajo film sam na sebi. To so v resnici mračnjaki in nazadnjaki.

Kino lahko s svojimi slabimi filmskimi predstavami naredi veliko škodo zlasti pri mladini. Dobri filmi pa morejo nasprotno silno dobro vplivati na gledalce. Poleg razvedrila, ki ga daje gledalcem, morejo buditi in dvigati k plemenitim življenjskim ciljem, razširjati koristno znanje, posredovati večje poznavanje zgodovine, predstaviti krepost in resnico v privlačni luči, pospeševati razumevanje in dobrohotnost med sloji in med narodi, skratka, pomagati na svoj način pri ureditvi novega, bolj pravičnega ustroja človeške družbe.

Tako je film lahko v resnici zelo dobra in koristna moderna pridobitev, če je le njegova proizvodnja v dobrih rokah in strogo nadzorovana. Milijoni ljudi ga dnevno gledajo. Milijoni ljudi se dajo od njega vplivati in voditi. Film je postal najbolj učinkovito sredstvo za širjenje raznihazorov.

Glede filma velja torej to, kar glede knjige: dober film ti lahko mnogo koristi, slab pa zelo škoduje. Slabega filma se torej izogni.

»Atentat na bankirja Adamka je pojasnjen. Bankir Fric Adamek se peča v tretjem nadstropju hiše na Poljski cesti z bančnimi in komisijskimi posli v malem. Pred nekaj dnevi se je oglasil pri njem čedno oblečen človek, ki je rekel, da ima v Pudobu tvornico za gumba. Ta gospod je hotel stopiti z Adamkom v poslovne zveze. Ker je nastopal odločno in imel dobra priporočila, se Adamek, ki ga popisujejo kot sicer previdnega moža, ni prav nič pomišljal, da se ne bi s tujcem nekajkrat porazgovarjal. Včeraj dopoldne, okrog 11. ure, se je dozdevni tvorničar gumbov spet oglasil pri Adamku. Peljali so ga v bankirjevo zasebno sobo in tu se mu je posrečilo, da je nič hudega slutečemu Adamku hudo zagodel. Bankir je vzel cigareto, ki mu jo je bil tujec ponudil, in čigar tobak je bil prepojen s močno učinkujočim omamnim sredstvom. Bankir je padel v globoko nezavest. Iz nezvesti se je zbudil šele včeraj okrog 9. ure na kliniki profesorja Štuke. Komisarju, ki ga je zasliševal, je povedal, da mu je neznanec vzel čez 12.000 dinarjev v gotovini in mnogo vrednostnih papirjev. Adamek je denar in vrednostne papirje nosil pri sebi v notranjem žepu telovnika. K sreči je mogel bankir podati natančen popis zločinca, in ko so mu pokazali knjigo zločincev, je takoj prepoznal zločinca. Je star znanec policije. Piše se Emil Šepce, posluhuje se pa pri svojih pustolovščinah najrajši visokodonečih naslovov plemenitašev. Omembe vredna je hladnokrvnost, ki je Šepca rešila takojšnjega zasledovanja. Ko je namreč zapustil Adamkov poslovni lokal, je zaklenil

59

59

59

59

59

59

59

59

59

59

ZAČARANI MOST

Dva prijatelja sta potovala po širnem, tako čudovito lepem svetu. Videla sta prekrasne kraje, divna jezera, mogočne reke, veličastne hribe, temne pragozdove, sončne planjave, potovala čez vroče puščave in čez nepregledna morja.

Prišla pa sta nekoč do obrežja ozke, toda deroče reke, na katere nasprotnem bregu se je razprostirala čudovita, pravljica dežela, pravi raj, in po njem sta z nepremagljivim hrepenejem zahrepeneli srci obeh prijateljev. Z velikim pričakovanjem sta iskala most čez reko in ga res našla. Bil je iz samega zlata. Že sta stopila nanj ter urno mislila priti na drugi breg, ko prileti nenadoma pred njiju črna ptica ter spre govori:

»Stojta! Ta most vzdrži samo težo enega človeka. Ko ga bo eden izmed vaju prekoratil, se bo zrušil in ga ne bo več. Če bi ga pa skušala prekoratiti oba naenkrat, se bo zrušil prej in oba bosta našla smrt v deročih valovih.«

Prijatelja sta se žalostno spogledala. Pred njima se je razprostirala obljubljena dežela, zemeljski raj, toda bil je samo za enega, ne za oba.

»Pojdi ti, prijatelj, čez most in uživaj raj!« pravi starejši.

»Brez tebe ne grem nikamor. Pojdi ti in pusti mene, da se vrnem nazaj domov.«

»Ne, tudi jaz ne grem nikamor. Preveč si mi zrasel k srcu.«

»Torej ostaniva oba in se vrniva nazaj.«

Žalostno sta gledala oba prijatelja prelepo, srečno deželo, kjer bi lahko skupaj preživela toliko lepih dni, pa je bila tako nesrečno zaprta pred njima. Ko pa sta se obrnila, sta presenečena obstala. Tudi na tej strani reke se je svet spremenil v čudovito pokrajino, pravi zemeljski raj, kjer so rasla drevesa z najboljšimi sadovi, sadeži ter prepevale prelepe ptice najbolj ubranopetje.

Pred njiju je priletela bela ptica ter spregovorila: »Ker vama je prijateljska zvestoba več kakor pa zemeljski raj, se vaju je Bog usmislil in vama tudi to stran spremenil v raj.«

Prijatelja sta bila vesela tega priznanja. Ostala sta v prelepi deželi ter živela srečne dni.

59

59

59

59

59

59

59

59

59

59

59

59

59

s hodnika edina vrata, ki vodijo od tam v pisarno. Takó je onemogočil posetniku Grčarju in predstojnici pisarne Nežki, ki je prva našla omamljenega Adamka, da bi na mestu prišli zločinca. Ni pa nobenega dvoma, da se bo prizadevanju policije kmalu posrečilo, spraviti nevarnega hudočelca pod ključ. Adamek se sicer počuti še kar dobro. Vidi se pa, da je zelo pobit zaradi velike izgube, ki ga je prizadela. Osební popis Emila Šepca so takoj telegrafično razposlali.

Vest je gospod Samostrel trikrat prebral. Potem je vzdihnil —

Emil Šepce!

Za Emilom Šepcem gredol

Dorivalu je bilo žal, da se premalo spozna v postavah; precej bi bil rad vedel, kar je najhujše: koliko let robije se bo moral nesrečni Šepce zahvaliti njemu, baronu Samostrelu!

»Neverjetno!« je brundal predse.

Sploh mu je bilo tesno pri srcu. Popis v časopisu je zvenel tako strašno razbojniško. No — vsaj opijasta cigareta ni naredila nobene škode; to je poglavitno. Da se je zaradi izgube denarja in menic — hm, pisma časopis nič ne omenjal — naselila v dušo gospoda Adamka globoka žalost, to ga ni niti najmanj vznemirjalo. Še vesel je bil, da malopridnežu ni še vrnil denarja. Naj kar še drgeta! Ampak — ampak ta Emil Šepce! Človeku je vendarle neznosno, da je nбогemu siromaku tako zagodel; ko zase dobro ve, da se okoliščine ne morejo tako razporediti, da bi odkrile, kako je sam planil v razbojništvo. Saj ga varuje poli-

cijska izkaznica, če bi ga prepoznali po zunanjosti. Vse druge sledove je zabrisal. Ampak —

Saj! Emilu Šepcu trda prede!

Strašno — strašno...

»Ali moreš v tem trenutku kaj pomagati Emilu Šepcu?« se slednjí Dorival vpraša.

»Nič, pa prav nič.«

»Moreš presukati reči, kakor so?«

»Nemogoče!«

»Torej poslušaj, mlekozobi! Ne ubijaj glave, prosim, z rečmi, ki so pač takšne, kakršne so. Dovolj! Konec!«

Pa ni bilo dovolj. Mučila ga je nova misel: Kaj, če Emila Šepca res primejo?

Če ga obsodijo?

Potem — potem je dolžnost dostojnega človeka — zlomka vendar...

Emilov Šepcev ne ujamejo tako lahko. Emil Šepce sedi zdajle najbrž ves blažen v kakem razkošnem hotelu, recimo, v Singapuru ali San Francisku in skube nedolžne putke, kakršna je, postavim, gospa Muc.

Kaj pa naj drugega počne!

Kajpak je Emil Šepce že zdavnaj zbežal čez mejo, sicer bi ga bila policija v tej dolgi dobi že prijela.

S to mislijo se Dorival še ni prav nič pečal.

In zažvižgal si je pesmico.

Celo dobre volje je bil.

(Nadaljevanje prihodnjé.)

Sodobna družina. Gospod Klofutar: »Kaj pa ste pri vas danes počeli?« Gospod Majhnič: »Hm, žena je končala novo dramo, sin je uglasbil. Krst pri Savici, hčerka je dobila mesto pevke v Narodnem gledališču, jaz sem pa skuhal kosilo.«

Zenski svet..

Zlata pravila mode

Koliko se povsod govori o modi, tako na deželi, kakor v mestu! Mnogim dekletom in tudi ženam dela moda mnogo skrbi, drugi pa zopet zabavljajo čez njo. Ali je moda res nekaj slabega? Nikakor! Z načelnega stališča ne. Tudi kmečko dekle se sme za modo zanimati. Važno je pa to, da nobena ženska, bodisi preprosta ali bogata, ne sme postati sužnja mode in še posebno nedostojne mode.

Ko si izbiraš obleko, ne smeš gledati na to, katera obleka je po najnovejši modi, pač pa, katera ti najbolj pristoji. Tu gre za več stvari, ozirati se moraš na stan, kateremu pripadaš, na svoj gmojni položaj in na svojo postavo.

Da bi kmečko ali delavsko dekle hodilo okoli v obleki, ki je vsa natičkana, gotovo ni umestno; saj to še za mestno gospodično ni. Zgrešeno bi bilo, če bi si kupila prav drago obleko in se zato morala odreči drugim, bolj potrebnim rečem. Bolje je, da imaš bolj preprosto obleko, a tudi dovolj perila. Kaj bi si mislili o dekletu ali celo o ženi, ki obesi nase vse svoje imetje, kakor kramar na stojnici? Tudi ni prav, da se ti šopiriš, medtem ko tvoji domači pogrešajo najpotrebnejše ali pa leže domačija v dolgove.

Tretja, zelo važna stvar pa je to, da ni vse za vsako. Tu pa igra okus veliko vlogo. Kako čudno izgleda, recimo, ženska visoke postave, ki je poleg tega še suha, v temni, gladki obleki! Ali pa majhna in debela v svetli, kričeči in povrhu še prav natičkani obleki! Starejši ženski gotovo najboljše pristoji temna, preprosta obleka, ki pa more kljub temu biti lepa. Važno je, da znaš izbirati tudi barve. Kar se pa dostojnosti tiče, je pa poglavje zase. Ob drugi priliki se bomo pa o tem pomenile.

Nevesta

Katera žena se ne spominja rada na one mesece pred poroko, ko je sanjala o bodoči sreči in hrepenela, da bi se njene sanje čim prej uresničile? In koliko je deklet, ki nestrno pričakujejo, kdaj bo tudi zanje prišel ta čas!

A ti, ki si ta čas dočakala, ki šteješ že ure, ko boš stopila pred oltar in boš pred Bogom obljubila svojemu izvoljencu zvestobo do smrti, ali misliš na to, da je tvoja bodoča sreča odvisna od tega, kako se na ta važni življenjski korak praviš?

A ne šele tik pred poroko, že mnogo prej se moraš pripravljati, da boš v zakonu srečna in s teboj vred tudi tvoja družina. Tvoja prijateljica, ki hoče postati šivilja, frizerka, poslovodkinja ali kaj podobnega, se mora več let učiti, da bo za svoj poklic sposobna. Čigava naloga pa je važno, tvoja kot žena in mati, ali prijateljica?

Kako so lahko miselnost dekleta, ki vso svojo mladost zapravljajo v sanjarjenjem in ne mislijo na bodočo odgovornost v družini. Tvoj mož in tvoji otroci ti morajo že sedaj biti tako dragi, da se boš trudila, da ne bodo nekoč trpeli zaradi tvoje nevednosti.

Zato ne zanemari nobene prilike, da izpopolniš svoje duševne in telesne sposobnosti. Najbolje je, če se izobražiš doma ali drugje v gospodinjstvu. Vsaka druga zaposlitev v tovarni ali pisarni bi morala biti za dekle le izjema. Mnogokrat je dekle prisiljeno zaradi pomanjkanja iti v tovarno ali kam drugam, kadar pa z gotovostjo računa na to, da se bo v doglednem času poročila, tedaj je po vesti dolžna, da se izobrazi v gospodinjstvu. Pravo izdajstvo nad družino in otroci je, če mlada nevesta ostane v pisarni ali delavnici tik do poroke ali še celo po poroki, ne da bi imela le najmanjši pojem o gospodinjstvu. Bolje je, da imaš nekaj manj opreme, kakor pa, da si nabaviš najmodernejšo kuhinjsko opremo, a o gospodinjstvu nišesar ne razumeš.

Se neke lastnost si moraš prisvojiti: varčnost. Po preprosti in snažni obleki ter hranilni knjižici,

ki bosta pričali o tvoji skromnosti in pridnosti, bo tvoj ženin spoznal v tebi razumno in sposobno gospodino.

Ta krepost pa ti daje pravico, da vprašaš svojega izvoljenca: kaj si se pa ti naučil? Koliko si prihranil? Ali boš mogel zadrževati družino?

Le če ti na ta vprašanja zadovoljivo odgovori, če so torej na obeh straneh dani gospodarski predpogoji za srečno družinsko življenje, je odstranjena nevarnost, da se sanje mlade neveste ne razblinijo v nič.

DVE LJUBKI POLETNI OBLEKI

Podajamo vam dve preprosti, lepi obleki. Prvo je mogoče narediti iz dveh ostankov blaga ali pa iz starih oblek. Bolero je odzadaj prišit na obleko. Druga obleka pa je lahko iz platnenega blaga ali pa iz lahke volne.

Med štirimi očmi

L. S. Moja zakonska sreča je uničena. Čeprav sem poročena šele malo časa, se me je moj mož že naveličal in gleda za drugimi.

Ljubosumnost je najhujša rana v zakonu. Pogostokrat izvira iz bojne domišljije in tako iz praznega nič nastane nepopravljiva škoda. Kolikokrat vzame žena že vsako prijazno besedo, vsak namah za nezvestobo. Razumljivo je, da takšno sumničenje moza razdraži in polagoma tatko ljubezen v njegovam srcu. Žena si mora vedno prizadevati, da se možu na razne načine prikupi, pazi pa mora, da ne postane vsiljiva. Neprestana zaposlenost pa je najboljša sredstvo za brzdjenje nezdrave domišljije.

R. L.: Ali sem dolžna podpirati svojce, če s svojo plačo še sama komaj izhajam?

Nikakor niste dolžni v strogem pomenu besede. Včasih nalaga to dolžnost ljubezen, predvsem ljubezen do staršev. Nikakor pa niste obvezani, da bi podpirali brate ali sestre, ki študirajo in bi si pri tem sami morali čez mero pritrgovati. Vsakdo mora predvsem skrbeti za svoj lastni obstoj. Ni prav, da dekle razda vse svoj zaslužek drugim, v primeru poroke — če v takem primeru sploh more priti do poroke — pa si ne more kupiti niti najpotrebnejšega ali pa mora na stera leta trpeti pomanjkanje, ter nima nobenih prihrankov.

Materina žrtev

NOVELA

»Kateri profesor?« jo je prekinila Branka, njena sestra, ki je hodila šele v tretji razred osnovne šole, ki pa je poznala že vse sestrine profesorje. Skrbno je pazila na vsako Daničino besedo ter si jo zapomnila, da je mogla potem pripovedovati svojim tovarišicam v šoli.

»Tisti z golo glavo. Profesor je torej rekel, da je človek le prebavljajna cev in da tudi razum proizvajata hrana.«

»Kakšne ideje!« je vznemirjeno vzklila mati.

»Res je. Rekel je tudi, da izhajajo vse revolucije, vsa socialna vprašanja in sploh vsa zgodovina iz želadca.«

»Ali tako, kakor žabe, če piješ preveč vode?« je vprašala mala.

»Ne govori vendar neumnost!«

»To niso nobene neumnosti. Saj je rekel zadnjič stric Karel, da kdor pije preveč vode, se mu v želodcu zaredijo žabe.«

»Bodi vendar že tiho!« je nestrno vzklila Danica. »Toda kaj praviš ti, očka, k temu?«

»Nišesar. Vprašaj le tvojega profesorja, kako to, da živali, ki imajo tudi želodec, nimajo zgodovine.«

»Torej njegova trditev ni resnična?« Deloma pač; človek je tudi prebavljajna cev. «

»In duša?«

Materin glas je izražal bolj ugovor, kakor pa vprašanje.

»Duša,« je odvrnil zdravnik, ki je predvideval vse ženske ugovore in se je zabaval s tem, da jih je pobijal, še preden jih je mogla izraziti, »duša, Bog ter vsa verska in filozofska navlaaka, to so vse imena, ki zakrivajo našo domišljavo nevednost. Življenje je nerazrešljivo, kakaj? Doznati moremo samo razne pojave; proučiti le dejanje, ki je že minilo. Eden izmed mojih profesorjev je večkrat dejal, da je vsak bolnik novo poglavje patologije.«

»Mrzim tvoje profesorje, ki so te odtrgali od Boga!« je vzklila gospa Vera.

»Saj me niso odtrgali. Ne žali teh velikih mož, njihov spomin mi je svet. Če je Bog — in tudi ne trdim, da ga ni, pač pa to, da ni mogoče dokazati, da resnično biva — se niti malo ne bojim morebitnega obračuna z njim, saj sem vedno vestno vršil svojo dolžnost, ne da bi iskal njegove tolažbe.«

Danica je pozabila na sadje. Upirala je svoj pogled v očeta in takorekoč pila njegove besede.

Mati je to opazila. S tresočim glasom ga je zavrnila:

»To je prevzetnost, in prav v tem je zlo, da se ne brigaš zanj...«

»Kako napravljajš Boga majhnega, če misliš, da nas potrebuje ali da hoče, da ga poznamo in molimo vsi na enak način, ki pa je tvoj način!«

Branko je razgovor začel dolgočasiti. Ker je služkinja že prinesla kavo na mizo, je vzklila:

»Sedaj pa lahko grem!«

Odšla je skakljaje iz sobe in pela po napetu neke otroške pesmice: »Bau, bau, zum, zum! Gologlavi profesor pravi, da se zgodovina, kakor žabe, rodi v želodcu. Bau, bau, zum, zum!« Panavljala je ta stavek večkrat, da bi ga ne pozabila. Kako se bo jutri z njim postavila v šoli!

Gospa Vera je medtem molčala in zamišljeno strmela predse. Začutila je nenaden mrak okrog sebe, kakor da bi bila na visoki gori, pokriti s snegom, in da bi ji mož govoril iz daljave.

Zdelo se ji je, da je njena prvorojenka, njena Danica, prav tako daleč od nje. Zgrozila se je. Edina bol nienega zakona, to nesoglasje v veri, ki je razdruževalo družino, je kakor meč presunila njeno srce.

»Na kaj neki misliš?« jo je vprašal soprog in jo ljubeče pogledal, kakor kadar je hotel, da mu kaj odpusti.

»Nič; le nraz mi je. Zdi se mi, kakor da bi me kdo polil z mrzlo vodo po hrbtu.«

Zdravnik jo je zaskrbljeno pogledal in jo prijel za roko, da bi ji potipal žilo. Danica jo je ljubeče prišla za drugo roko in jo božala. Branka pa, ki se je medtem ustavila pri vratih, je stekla k njej in vzklila:

Mamica, nocoj me pa ti povedeš spat. Zaspali bova obe ob isti uri!

(Nadaljevanje prih.)

NAŠI VELIKI MOŽJE

SLOVENSKI KNEZ KOCELJ

Iz zgodovine slovenske državne samostojnosti v srednjem veku nam viri kaj malo pripovedujejo. O slovenskih knezih ne vemo veliko; komaj poznamo njihova imena. Največ zanesljivih poročil imamo o knezu Kocelju. Je pa Kocelj tudi najpomembnejši slovenski knez. Njegova pomembnost presega meje slovenskega ozemlja.

Panonski knez

Knez Kocelj po svojem rodu in delovanju družil slovensko in slovaško (moravsko) zgodovino. Zibelka mu je tekla v knežjem gradu v Nitri na Slovaškem. Njegov oče Pribina je bil slovaški nitranski knez okoli leta 830. V najlepših moških letih pa je zgubil svoj knežji prestol. Preginal ga je (okoli l. 833) moravski knez Mojmir, ki je manjše moravske in slovaške pokrajine združil v močno moravsko kneževino.

Pribina je s svojim sinčkom Koceljem zbežal čez Donavo v nemško vzhodno mejno pokrajino. Že prej je bil naklonjen krščanstvu in je v Nitri sezidal prvo krščansko cerkev (okoli l. 830). Sedaj pa je s svojim sinčkom Koceljem sprejel krščansko vero in sveti kralj. Po večletnem nestalnem begunskem življenju v tedanji Bolgariji in posavski Hrvatski mu je naposled okoli l. 840 nemški kralj Ludovik Nemški dal veliko zemljišče ob Blatenskem jezeru, leta 847 pa ga je postavil za mejnega grofa obširne Spodnje Panonije.

Središče velike Spodnje Panonije je bilo na zahodnem koncu Blatenskega jezera. Tam si je Pribina postavil utrjen grad — Blatenski grad. V gradu in v okolici je sezidal več cerkva. V Panoniji so se naseljevali karantanski (koroški) Slovenci in Bavarci. Proti vzhodu in jugovzhodu pa je bila zemlja večinoma opustošena in redko naseljena na pustih razvalinah prejšnje obrske države.

Knez Pribina se je kot nemški mejni grof in zaveznik bojeval proti sosedni moravski kneževini. Želel si je z orožjem priboriti svojo prejšnjo slovaško (nitransko) kneževino. Ob koncu leta 860 pa so ga Moravani ubili, bodisi iz zasede, bodisi na bojnem polju. V začetku leta 861 je bil za mejnega grofa Spodnje Panonije postavljen Pribinov sin knez Kocelj.

Slovenski knez

V 9. stoletju so bili slovenski rodovi po jeziku še veliko sorodnejši kakor danes. Jezikovne razlike so bile prav majhne, zlasti med predniki sedanjih Slovencev in Slovakov. Središče Spodnje Panonije ob Blatenskem jezeru je bilo po narodnosti slovensko, a vmes je bilo precej nemških naseljenecv. Na teh slovenskih tleh je od zgodnje mladosti doraščal knez Kocelj. Po govoru in običajih je bil res slovenski knez, čeprav je bil po očetu slovaškega rodu. Njegova kneževina je obsegala velik del tedanjega slovenskega ozemlja.

S smrtjo kneza Pribina je bila žaloigra bratomornih bojev med Panonijo in Moravsko končana. V obeh kneževinah se je začel prebujati glas sorodne krvi in skupne krščanske vere. Prvo pobudo je dal moravski knez Rastislav. V deželo je poklical slovenske misijonarje. Sv. Ciril in Metod, nova moravska misijonarja, sta kot goreča apostola širila krščansko vero v čistem slovenskem jeziku, čeprav sta bila po rodu Grka. Sv. pismo in bogoslužne molitve sta prevedla v slovenski jezik. Ustanovila sta slovensko književnost. Pripravljala sta ustanovitev nove slovenske cerkvene pokrajine. Glas o apostolskem delu sv. Cirila in Metoda ter o novi cerkveni politiki kneza Rastislava je odmeval tudi v sosedni Panoniji. Knez Kocelj se je kot kristjan in kot Slovan začel zanimati za sv. Cirila in Metoda. Pa tudi sveta brata sta v sporazumu s knezom Rastislavom želela svoje apostolsko delo raztegniti v Panonijo.

Po treh ali štirih letih misijonskega delovanja v Moravski sta sv. Ciril in Metod s svojimi izbranimi učenci odšli v Rim, da bi jih tam dala posvetiti ter s papeževim dovoljenjem uredila

cerkvene razmere v Moravski in potem tudi v Panoniji. Med potjo sta se ustavila tudi pri knezu Kocelju in tam ostala skoraj pol leta (867).

Staroslovnski viri pripovedujejo, da je Kocelj vzljubil slovenske cerkvene knjige sv. Cirila in Metoda, se jih naučil in sv. Cirilu izročil okoli petdeset učencev. Sv. Cirila in Metoda je spremljal svojo kneževino proti Rimu ter po svojih silah ostal z njima v stiku, ko sta v Rimu urejala slovenske cerkvene zadeve. — Po Cirilovi smrti (14. februarja 869) je papež prosil, naj mu pošlje sv. Metoda za misijonarja in škofa. Skupno s sv. Metodom je ustanovil slovensko panonsko nadškofijo, ki je obsegala tudi Moravsko; dal ji je državno podlago in varstvo. Ko so bavorski škofje sv. Metoda v jeseni leta 870 ujeli in zaprli v ječo, je Kocelj še ostal zvest sv. Metodu in dopisoval s papežem Janezom VIII. Vedel je, da s tem tvega svojo kneževino in svoje življenje.

Bavarski škofje so leta 873 po strogem papeževem ukazu Metoda izpustili. Pri tej priliki so Kocelju zagrozili, da mu ne bodo prizanesli, ako bo sprejel Metoda nazaj v Panonijo. Toda Kocelj je kljub tej grožnji ostal junaško zvest sv. Me-

Slovenski knez Kocelj

todu. O nadaljnji usodi kneza Kocelja nam zgodovinski viri nič več ne poročajo. Samo toliko je gotovo, da je naslednje leto (874) bil v Spodnji Panoniji že drug mejni grof. Knez Kocelj je nekam izginil. Ali so ga ujeli in vrgli v ječo, ali je bil ubit? O tem nam viri ne poročajo.

To je kratko suho ogrodje Koceljeve zgodovine. V tem okviru se nam predstavlja zgodovinska podoba najvzornjšega slovenskega kneza, ki se je svojega rodu krepko zavedal in se je junaško žrtvoval za pravo krščansko izobrazbo svojega naroda. Bil je vzoren knez in vzoren krščanski mož.

Krščanski knez

Kot sin krščanskega slovenskega kneza je bil pod nemškim pokroviteljstvom dobro poučen v krščanski veri in v vsej tedanji latinsko-nemški izobrazbi. V Panoniji so tedaj vneto delovali solnograški nadškofje in tja pošiljali greče in izobražene duhovnike. Kocelj je bil vnet za krščansko vero. Goreče je pospeševal delovanje du-

hovščine in škofov. Iz še ohranjenih listin vidimo, da je na svojih posestvih zidal cerkve in jim naklajal bogate darove. Z zemljiščem je obdaroval tudi Marijino cerkev v daljnem nemškem Freisingu.

Zaradi tolike krščanske vneme so ga nemški duhovniki in velikaši cenili. Sam pa je kot izobražen krščanski knez znal tem bolj ceniti misijonsko in prosvetno delo sv. Cirila in Metoda. Njegov krščanski ugled pri Nemcih pa mu je dal varstvo in moč, da je mogel za slovenska apostola toliko storiti.

Koceljeva samostojnost

Danes skoraj ne moremo razumeti, kako je mogel knez Kocelj kot nemški mejni grof tako samostojno nastopati in si toliko upati. Od l. 867 do l. 847 je vladal in ravnal, kakor da bi bil popolnoma samostojen slovenski knez. Res je bila moč nemškega kralja po notranjih razdorih in vnanjih bojih zelo oslabiljena. Vendar si težko razložimo, kako je mogel knez Kocelj dati državno podlago in varstvo za ustanovitev slovenske panonske nadškofije, ki je imela za posledico, da je morala nemška duhovščina oditi. Kako je moglo, da je pri tem odločilno sodeloval celo rimski papež, ki je tedanje državne razmere gotovo dobro poznal? Kaj takega je mogel doseči le odločen in spreten krščanski knez.

Res je Kocelj čez nekoliko let padel kot žrtev svoje tako tvegane odločnosti. A s svojo značajno krščansko odločnostjo si je stekel nemiljive zaslugе za veliko zgodovinsko delo sv. Cirila in Metoda ter človeštvu rešil dragoceno prosvetno in versko dediščino slovenskih apostolov.

Krščanski mož

Knez Kocelj je v važnih cerkvenih zadevah dopisoval s papežem Janezom VIII. Ohranjena sta odlomka dveh papeževih odgovorov knezu Kocelju. Ko je bil sv. Metod v nemškem ujetništvu, je knez Kocelj vprašal papeža, kako naj ravna z možmi, ki so po poganskim razvadah odpustili svoje žene in druge vzeli. Knez Kocelj je torej v Metodovi odsotnosti skrbel za čistost krščanskega družinskega življenja. V tedanji dobi so bile takšne poganske razvade zelo razširjene med velikaši in knezi. Iz papeževih odgovorov lahko sklepamo, da je bil Kocelj vzoren krščanski mož. Sicer se ne bi mogel v takih družinskih zadevah obračati na papeža.

Obenem pa to Koceljevo dopisovanje s papežem dokazuje, da je ostal sv. Metodu junaško zvest tudi v dobi njegovega ujetništva. V Metodovi odsotnosti je kot pokrovitelj njegovih učencev po Metodovih navodilih skrbel za vero in pravost v svoji kneževini. Znano je, da je sv. Metod s posebno odločnostjo branil čistost družinskega življenja proti tedanjim poganskim razvadam.

Koceljeva pomembnost

Knez Kocelj je brez dvoma največji slovenski knez in eden največjih krščanskih knezov. Dokler bo slovel spomin velikega apostolskega in književnega dela sv. Cirila in Metoda, toliko časa bo ohranjen tudi Koceljev spomin. Po njegovi zaslugi se je človeštvu ohranila duhovna dediščina slovenskih apostolov in se tako razmahnila, da je preobrazila skoraj polovico Evrope.

Kot značajan Slovenec in kristjan je ljubil svoj rod, a ni sovražil drugih narodov. Kot knez obmejne pokrajine v središču Evrope na meji Vzhoda in Zahoda ter kot učenec in pokrovitelj slovenskih apostolov je znal ceniti vzhodno in zahodno krščansko izobrazbo, podajal je roko Rimu in krščanskemu Vzhodu za graditev ravnotežja in krščanskega mira v Evropi.

Njegov svetli zgled naj sveti našemu narodu ter pozivljaja našo krščansko zavest.

Za naše mlajše

STANKO IN VERICA ODKRIVATA NOV SVET

»Če zajeziva potok prav na tem kraju,« je rekel, »bo voda izstopila, napolnila kotlinico in nastalo bo ljubko jezero!«

»Da, da!« je zavpila Verica ter takoj začela nositi velike kupe rušja, ki ga je dobila pod visokim zidom. Bila je prav na tem, da odnese četrti kos, ko je spregovoril nad njo miren glas:

»Hej!« Dvignila je glavo. Tam zgoraj na zidu je bedel Osamljenček.

»Hej!« je zavpila. »Kako si mogel priti sem gor?«

»Tamle stanujem,« je rekel. Stanko se je približal. »Ali si že streljal na kaj?« je resno vprašal.

»Da, streljal sem že na mačka, ki je zasledoval moje udomačene pastirčice, zato sem pa šel spet brez večerje.«

»Slabo!« je rekel Stanko. »Kako ti je ime?«

»Francek,« je rekel Osamljenček.

»Ali bi se rad igral z nama?« ga je vprašala Verica.

»Rad!«

»Torej pridi!« pravi Stanko in velikodušno dodaja: »Ti boš šef inženir ter boš vodil dela za zajezitev. Midva namreč delava jezero Viktorija Njanza.«

»Ne vem, če je dovoljeno. Tako malo stvari si smem dovoliti. Gospodična Durtelova bo gotovo jezna.«

Stanko se je močno praskal po glavi.

»Vso krivdo bom prevzel nase,« je rekel z mirnim in pokroviteljskim glasom, ki mu je bil vedno lasten. »Povej mi, ali imaš rad žogo?«

»Rad.«

Stanko je takoj potegnil iz žepa žogo ter mu jo ponujal. Francek se je sklonil, toda zid je bil previsok in Stanko ni mogel doseči Francekove roke.

»Verica, drži mirno ta kos lesa, da jaz splezam gor!« je ukazal.

Verica je ubogala, in Stanko se je povzpél za nekaj komolcev. Francek se je ponovno sklonil ter prožil roko. Toda Stanko mu ni dal žoge, marveč je prijel Franceka za roko ter potegnil. Francek je zletel z zidu, tudi Stanko in Verica sta padla po tleh, in vsi trije so se znašli drug na drugem ob vznožju nasipa ter se krohotali.

»To se imenuje strategija,« je pojasnil Stanko, medtem ko so se dvigali. »Spravila sva te raz zidu zato, da nama boš pomagal narediti jezero Viktorijo Njanzo. Toda tega ti nisi kriv, kajti nisi mogel nič storiti, ko sem te jaz potegnil za roko. Tako, če se bo gospodična Dur... ime ni važno, jezila, se bo morala jeziti pač name.«

»Francek se je začel smejati.

Hipoma je pozabil na vse in spretno prevzel vodstvo pri delih pri nasipu. Njegovi ukazi so bili kratki in odločni. Trgal je ogromne grude zemlje in se trudil, da bi našel v bližini primerne kamne za zgraditev zidu, ne meneč se za blato, ki mu je škropilo lepo obleko.

Stal je v vodi do kolen in od vneme mu je žarel obraz.

»Zdi se mi, da bomo imeli celo jezero, preden bo naše delo končano. Mogoče bom kaznovan za cel teden za to, a nič ne de.«

Stanko ga je gledal z občudovanjem. Verica je gledala nekoliko dvomljivo na njegovo početje, Francek pa ni odnehal.

Res je nastalo jezero tam, kjer je bil prej le majhen potok. Sedaj sta se Stanko in Verica hipoma spomnila, da je že ura za čaj in da ju bo Brigita iskala. Vseda sta se in občudovala svoje delo.

»Moj Bog!« je nenadoma vzkliknil Stanko, ko je pogledal glavnega inženirja, pokritega z blatom od nog do gave. »Kaj bo rekla tvoja mamica?«

Tudi Verica je pogledala Franceka.

»Ona bi se zaradi tega ne hudovala, če dejal Francek,« toda nje ni tukaj. Umrla je.«

»Nimaš več mamice?« je vzkliknil Stanko.

»Saj to je strašno!«

»Francek,« je dejala Verica in v njenih očeh je odsevala sočutje. »Kako rada bi bila velika, da bi mogla biti tvoja mamica.«

Francek se je nasmehnil ob pogledu na debelodušno dekletce, ki je sedelo na nasipu njemu nasproti.

»Verica!« je vzkliknil Stanko. »Krasno misel imam. Prosila bova mamico, naj vzame Franceka za svojega. Ali si zadovoljen s tem predlogom?« je vprašal, obrnivši se k Franceku.

»Ne vem,« je zamisljeno dejal Francek.

»Saj ne vem, komu je vajina mamica podobna.«

Ob spominu na mamico so se Stanku oči zabliskale.

»Ona je... ona je... resnično popolna,« je dejal nekoliko v zadregu. »Ali ni to nekaj strašnega. Verica, če kdo nima mamice?«

»Brez dvoma je to strašno,« je pritrdila Verica.

»Ne morem ti pojasniti, komu je podobna; vsaj tako ne, kakor bi bilo treba. Zelo velika je. Polico doseže, ne da bi morala stopiti na stol, kakor Brigita. Oči ima sive, kakor Verica.«

Francek je pozorno pogledal Verici v oči. »Njeni lasje so kostonjeve barve. Mnogokrat se smehlja; tudi smeje se rada. Nikoli ni huda, kadar nista povesti o razbojnikih, o Rdeči kapici in še nešteto drugih. Ona naju tudi poučuje; a ko bom imel deset let, bom šel v šolo. Zvečer, ko odmoliva večerno molitev, naju spravi v posteljo in nama pripoveduje o Jezusu. In če sem bil med dnevom navihan, mi je takrat hudo.«

»Moja mati je bila nekoliko podobna vajini,« je dejal Francek. »Zelo bi bil vesel, če bi me hotela sprejeti za svojega. Toda konec poletja bom moral že v šolo. Nič se tega ne veselim. Vendar pa mislim, da ne more biti slabše, kot pri teti Luizi in pri gospodični Trdini.«

»Kakor hitro se najina mamica vrne, jo bova prosila, da te sprejme za svojega,« je zatrjeval Stanko. »Pridi jutri semkaj; tudi midva bova gotovo prišla. Toda sedaj morava domov k južini. Upam, da ne boš doma preveč kregan.«

»Jaz pa se bojim, da bom,« je dejal Francek. »Toda nič ne de. Saj smo se zelo dobro zabavali. Ali bi ne bilo prav, da podremo nasip, preden odidem?«

»Nikar!« je vzkliknil Stanko. »Da bi uničili vse to delo? Saj to ni nikomur v škodo. Glej, tukaj že teče nov potok.«

Stanko ni vedel, da bo ponoči narastel, da bo vdrl čez zid ter poplaval rastlinjak in uničil mnogo dragocenih rastlin, na katere je vrtnar pazil, kakor na punčico svojega očesa. Ni predvideval, da bo Francek kriv vsega, ker kot dober tovariš ne bo izdal, da je pri gradnji nasipa in novega potoka imel pomočnike. Toda Stanko ni nikoli mislil na take stvari in zato si je ubogi Francek naprtil nešteto neprijetnosti.

Stanko in Verica sta se poslovila od svojega novega prijatelja in se napotila proti domu. Francek pa je ves zaskrbljen naredil velik ovinek in se vrnil na vrt skozi glavna vrata.

Ves naslednji teden sta ga Stanko in Verica zaman čakala ob visokem zidu. Za kazen Francek ves teden ni smel na vrt in se je v svoji sobici moral učiti.

Ko se je Stankova in Veričina mati vrnila domov, je začela poizvedovati, kdo je teta onega dečka, ki je prihajal v cerkev. Izvedela je, da je to neka stara gospa, katero je zelo dobro poznala. Nemudoma jo je šla obiskat. Gospa ji je kar sama začela pripovedovati o Franceku. Bil je njen nečak. Njegova mati je umrla pred devetimi meseci. Poslali so ga v neko šolo, katero je vodil njegov stric. Toda ker je tam od dneva do dneva bolj hiral, je stric izjavil, da ga morajo poslati drugam, ker bo drugače resno zbolel. Čez počitnice ga je vzela k sebi. Jeseni pa bo šel v neko drugo šolo, kjer se vzgajajo bolehní otroci. Rekla je, da nima rada malih dečkov, ki so vedno tako glasni in umazani in vedno naredijo kakšno neumnost. Velik križ je za njo, da mora čez vse poletje imeti pri sebi tega razposajenega dečka. To ji je še težje, ker je že stara.

Gospa Rayeva je prosila, če sme iti k Franceku na vrt; zagledala ga je namreč skozi okno. Stara gospa je bila presenečena, vendar pa je pristala. Gospa Rayeva je nemudoma odhitela na vrt in ni preteklo mnogo časa, ko sta s Francekom postala dobra prijatelja. Razkazal ji je ves vrt in svoje udomačene pastirčice. Povedal ji je zgodbo o graditvi jeza in ji pokazal zid, preko katerega ga je dvignil Stanko. Čeprav je bil zelo boječ, da je gospa pripravila do tega, da ji je pripovedoval o svoji materi, o domu in o šoli.

Po tem razgovoru se je vrnila k stari gospe in ji predlagala, da vzame do jeseni Franceka za svojega, ker je bila prepričana, da se bo v družbi drugih otrok bolje počutil. Razume se, da je bila stara gospa zelo vesela tega predloga.

In tako je bilo v veliko veselje Stankota in Verice sklenjeno, da bo mali osamljenček prišel stanovat k njima.

Drugo poglavje

Francekove prihode

Južina je bila že pripravljena, ko sta Stanko in Verica zaskrbljena na cesti skripanje koles. Nemudoma sta stekla k vratom. Zagledala sta na pragu Franceka v družbi Strove žene.

»Pozdravljeni!« je vzkliknil Stanko. »Našel sem gnezdo slinc.«

Iz Loške doline

Kot čitatelj »Domoljuba« naj tudi jaz pošljem v ta priljubljeni mi časopis parvrstični članek o življenju v Loški dolini.

Ob vznožju Snežnika leži v obliki polmeseca štirinajstletna vasi, katere spadajo pod skupno ime »Loška dolina«. Ker pa ima Loška dolina pregošče naseljeno prebivalstvo, je veliko število naših ljudi raztresenih daleč po svetu, kjer iščejo skromnega zaslužka zase in za svoje revne družine.

Glavni vir dohodkov Loške doline je gozd in v par letih dobro napredovana živinoreja. Govedo mora zlasti naš živinorejec umno krmiti, saj ne pridela za njo dovolj sladke krme. Zato se mora često zateči onstran prelaza Devina v Cerkljarsko jezero, kjer si nakosi, če je v poletju dovolj vročih dni, da se voda odteče in tla osuše, zaželeno količino krme. Ali ta krma je daleč za krmo, kakršno nakosi iz nižje ležečih travnikov. Zato mora naš živinorejec vse dobro pretehtati, da bo skozi celo leto vedno enako razmerje med kislom in sladko krmo.

Kakor že zgoraj omenjeno, je gozd našemu kmetu eden najboljših pripomočkov in dober prijatelj, kadar kmetu prede najhujše. Na žalost pa so naši gozdovi že precej izčrpani in po naših gozdovih rastejo robidnice.

Kaj pa poljedelstvo? Imamo srednje težko ilovnato zemljo, povečini kamenito. Temu se pa ne smemo čuditi, saj smo sosedje Krasa. V malih količinah pridelujemo vse vrste kmečkih pridelkov. Škoda, da te kaj radi običajeta povodenj in toča. Skoraj ne mineta pomlad in jesen, da niso tam okrog Nadleske, Podcerkve in Dana krompir, koruza in dr. pod vodo. Vzrok so prevelike požiralne jame in preveliki razprostirajoči se hribi, ki ne pronikajo dežnice.

Kakor sem že omenil, nas spomladi in jeseni običajno povodenj, v poletju pa nam neredko pridelek stoliče toča. Tako je bilo tudi ono sredo med 14. in 15. uro, ko je padala kot oreh debela in nam napravila nepopravljivo škodo.

Ložan.

Dopis

Slovenska krajina. Na gimnaziji v Murski Soboti je bila konec junija matura. Kot ministrski odposlanec ji je predsedoval univerzitetni profesor Mikola, prekmurški rojak iz Gor. Petrovec. V maturitetni komisiji je bil še prosvetni referent pri vojaškem poveljstvu v Soboti Rhossocz. K maturi se je prijavila večina učencev, ki so obiskovali osmi razred. Pisali so samo matematično nalogo, ustni izpit pa so polagali iz matematike, obče in madžarske zgodovine in zemlje-

pisja ter iz živega jezika (francoščine ali nemščine). Matematiko je izpraševal prof. P. Nemeth, ki je bil dosedaj profesor v Varaždinu, zgodovino in zemljepis prof. Jožef Maučec, dosedaj v službi v Celju, francoščino in nemščino pa prof. Vilko Novak, dosedaj v službi v Kranju. Vsi učenci so naredili maturo in komisija je bila z njihovim znanjem izredno zadovoljna. Predsednik se je zlasti pohvalno izrazil o znanju tujih jezikov in je vprašal neko učenko, ki je posebno dobro znala francoščino, kako se je moglo v gimnaziji tako popolno naučiti tujega jezika. Kandidati so polagali maturo v slovenskem jeziku, ki bo, kakor kaže, tudi še v novem šolskem letu pomožni učni jezik na soški gimnaziji. V službo so bili sprejeti v Prekmurju rojeni profesorji, med njimi prof. Maučec, Novak, Nemeth, Kolenc, Jakob in še nekateri drugi, razen veroučitelja prof. Šotarca.

Moštova esenca Mostin

Z našo umetno esenco Mostin si lahko vsakdo z malimi stroški pripravi izbirno, obstojno in zdravo domačo pijačo. Cena 1 stekla za 150 litrov L. 11:50, po pošti L. 19:—, 2 steklenici po pošti L. 30:50, 3 steklenice po pošti L. 42:—.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Na deželi pa zahtevajte Mostin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si prihranite poštnino.

Raztreseni profesor. — Profesorja so srečali na cesti, ko je imel na nogah obut en črn in en rujav čevljev. Prijatelji se mu smejijo ter ga opozorijo na nerodno pomoto. Profesor: »Za božjo voljo, ka naj storim? Doma imam samo še en par čevljev in ta je prav tak.«

Preizkušen redilni prašek

„Redin“ za prašiče

Pri malih prašičkih pospešuje Redin prašek hitro rast, krepi kosti in jih varuje raznih bolezni. Večji prašiči pa se čudovito hitro redijo in dobro prebavljajo. Zadostuje že 1 zavitek za 1 prašiča ter stane 1 zav. L. 4:—, po pošti L. 7:—, 3 zav. po pošti L. 15:—, 4 zav. po pošti L. 19:—. Mnogo zahvalnih pisem. Pazite: pravi Redin se dobi samo z gornjo sliko.

Prodaja drogerija Kanc, Ljubljana, Židovska ul. 1

Na deželi pa zahtevajte Redin pri Vašem trgovcu ali zadrugi, ker si prihranite poštnino.

Mali oglasnik

V Domoljubu se zaračunajo mali oglasi po besedah, in sicer plača tisti ki išče službe L. 0.30 za besedo; v ženitvenih oglaših in dopisih beseda L. 1:—; v vseh drugih oglaših stane beseda L. 0.80. Vsem oglašom se prišteje še oglasni davek. Na manjši znesek L. 7:—, za ženitvene oglase L. 20:—. Redni Domoljubovi naročniki plačajo polovico manj pri oglaših gospodarskega značaja.

Priljubljenost za male oglase se plačuje naprej.

Hlapec

za poljska dela sprejem. Plača dobra. — Franc Rode, mesar, Zaloška cesta št. 23, Ljubljana.

Mesarskega pomoč.

sprejem. Z dežele imajo prednost. Franc Rode, mesar, Zaloška cesta 23, Ljubljana.

Hlapec

za malo posestvo — iščem. Lampelj Anton, Podmolnik 36, pošta Dobrunje.

Kolesa

in silvalne stroje, nove in rabljene ima še ugodno napredaj. »Promet«, nasproti križanske cerkve. (Tudi ob nedeljah dopolne na ogled.)

Kovaški vajenec

z dve leti učne dobe in z dvema razredoma obrtno šole gre k mojstru, kjer bi imel hraniti in nekaj plače. Naslov v upravi »Domoljuba« pod št. 9636.

Iščem konja prama

z zvezdo na glavi, na desnem stegnu brazgotina, na levem plečetu ozuljen, brez diake, težak, mera 165/195 centimetrov, star 6 let, žig 1068, oddan 16. top. polku v Ljubljani, razpuščen pri Hinjah. Sporočila proti dobri nagradi na Andreja Kluna, Hrovača, pošta Ribnica, Dolenjsko.

17 letna deklica

išče službo v pomoč gospodinjji, najraje v Ljubljani. — Naslov v upr. »Domoljuba« pod št. 9654.

700 lir dam,

kdor mi sporoči za kobilico, čisto črno, brez žiga. Glavo ima težko. Pod vampom ima znak operacije. Kobila je težka, dobra za vožnjo in stara 4 leta. Sporočiti: Nadlišek Jakob, Pod Sv. Trojico 1, pošta Vrhnika.

Med

vsako količino kupim. Ponudbe na upr. »Domoljuba« pod »Med« št. 9325.

1000 din nagrade

dobi oni, ki mi sporoči, kje se nahajata moja dva konja. Prvi konj pram, lišec, označena A. 163/181, 1934, žig 20, zadnja desna noga nad kopitom je nekoliko bela, leva noga nad kopitom vsesana. Drugi konj fuks, označena A. 160/186, 1934, žig 31, na levem očesu na spodnji trepalnici ima v velikosti oreha prirastek, na glavi veliko belo liso, enako na zadnji desni nogi. Kdor mi sporoči, dobi za vsakega konja nagrado po 500 din. Sporočiti na naslov: Poje Anton, Lazec 8, pošta Draga pri Cabru.

Iščem konja fuksa

z majhno liso na glavi, konj je bel, temne diake, visok 156/170, št. žiga 324. Kdor kaj ve o tem konju, prosim, naj takoj sporoči na naslov: Ožbalt Anton, pošta Plešče, okraj Cabar.

Plemenskega bika

simodolske pasme, nad 1 leto starega kupim ali zamenjam za telce. Jernej Škof, Polhov Gradec.

Hlapec

za kmečka dela takoj sprejem. Plača po dogovoru. Martin Cimerman, Studenec 4, D. M. v Polju.

Vem za kobilico

črnkasto, mokro fuksa, žig 539, na čelu dolga bela lisa, zadnji nogi v belcu beli in s sklenjenimi podkvi na sprednjih nogah, visoka 159 cm, stara 9 let, dolg rep. — Spedičija Turk, Ljubljana.

Hlapec

za posestvo v bližini Ljubljane sprejem. Naslov v upr. »Domoljuba« pod št. 9646.

LJUDSKA POSOJILNICA V LJUBLJANI

zadruga z neomejenim jamstvom v lastni palači v Ljubljani, Miklošičeva cesta 6 nasproti hotela Union

sprejema hranilne vloge v vsaki višini in jih najugodnejše obrestuje, daje posojila na vknjižbo in proti poročstvu

Posojilnica je bila ustanovljena leta 1895.

»Domoljub« stane 18 lir za celo leto, za inozemstvo 30 lir. — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljuba«, naročnina, inšerate in reklamacije pa uprava »Domoljuba«. — Oglasi se zaračunajo po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave: št. 40-04. Izdajatelj: dr. Gregorij Pečjak. — Urednik: Jože Košček. — Za ljudsko tiskarno: Jože Kramarič.